Оссолінсъкі колекції.

CD – диск виконано в рамах угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.
Zespół (fond) 4.
Zbiór rękopisów Biblioteki Baworowskich

Dział (opys) 1

450. Gradus et bicotti Parnasso ad Thronum Regina Animorum Eloquentia Elevans in fundamento Urbansciana Arboris positus... in Scholis Vielunensibus Schol. Piar. fabricatus. 1731-1738.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

Nr. 450.

VIII B 28

GRADUS

Ex bicolli Parnasso

Ad Thronum Regind aximorum Eloquentiæ

ELEVANS

In fundamento Urbanciand Arboris

POSITUS

Architecto Nobilium Neo: Poetarum Labore

In Scholis Viennensibus Scholarum Piarũ

FABRICATUS

Anno

Quo supra Dorsum Xti fabricavervnt Operatores

1737 in 1738.

PRAEFATIO

Ad Illustres et Magnificos Dominos Humanitatis Auditores.

Post majores diligentiâ Vestrâ adoreas Gradum tandem e bicolli Parnasso in ordine ad Thronum Reginæ artium et Eloquentiæ Vobis erigere placuit. NN. Et non sine Arcano hic uniquique Vestrum præparatur ascensus, si ut abjectioribus mentes Vestras evindicetis declivijs, et ad inquirendum Reginæ hujus domicilium per Gradus Poëticos animemini. Compendijs nunquam Illi potuit extrui Augustale, quam ipsis nonnisi propriam coronatis verticibus Solium quoniam regnare Sapientes aut in Regibus imperare sapientiam priden è sacrâ paginâ tripode didicimus oraculum. Melius Vobis alliciam ad ascensum erudita non potuit repræsentari Majestatis quam Parnassei Gradus indefessi laboris Vestri admiriculo fabricandi. Et quamvis nativum Sarmatiæ Solum felicitati Vestræ fœcundas scientiæ producat arbores, nihilominus in Urbanis ciari Aspectis

fundamento hunc Gradum ponere destinavi, qui nullam iniquæ sortis jacturam passus. Nunquam firmius annua Nostra potuit ædificari structura, quam in stemmatico Fundatori, cui Domus Nieczuia qui pro Fide, pro Lege, pro Patria, pro Justitia, modo in comitijs, modo in Senatu firmiter stetit labefactam, tem erexit Polonam. Et ubig ejusmodi Vobis jacitur fundamentum, date igitur operosas manus huic ædificandæ basi et eo gloriosius Poëticos in Throno Reginæ animorum Eloquentiæ figetis pedes, quo solidius Parnassei extruendis Gradibus operam navaveritis. Præsto hic Vobis materia et laboris subsidiaria instrumenta, nihil est cujus uberem non habeatis copiam. Vester tantummodo improbus non desit labor et exacta diligentia.

Dixi

VOTUM

Augustissimæ Cœlorum Imperatrici Virgini M:
Pro felici annui laboris successu.

DICATUM

Huc ades amplis optima Insulis
Virgo Sacratæ gloria Cretæ
Præsesq Divûm senatus
Virgo Tuis mesior Coronis.
O! hæ superbis cedite sedibus
Stellæq et alti curia sideris
Cessate dum Virgo repentem
Flammigero volat axe Mundum
Non Phœbus ardens non orion ferox
Temone frænet plaustra beatior
Virgo per australes tumultus
Sydera cuis properat columbis
Non illa pulchræ mœnia Gradivæ
Cinget Coronis non Latium super
Subsistet aurum, nec superbis
Barbaria favet Illa Mitris
Inter Lycæi Regna sed Attici

Pones Theatrum Mater eburneum
Hic Vota plaususq; et frequentis
Ludet amor radio Corono
Hic surget actis gloria buccinis
Et mista Divis nostra curulibus
Regisq majestas Honoris,
Palladio radiabit igni
O! sola Praeses maxima liberi
Regina Regni non Tibi barbara
Sunt Sceptra non gravis vetustam
Lictor adest ferula ad tiaram
Non castra strictis exibus aspera
Lectiq tristis cura satellitis
Praecingit ingentesq tumbo
Tutereas posuêre curas
Sed se frequenti examine gratia
Junxere circum tecta favoribus
Impleta stilla verè fontes
Nectareis fluitando rivis.
Et tota fusis curia balsamis
Thmolum propinat candida liliis
Ligustra certant gratiosa
Zephyreas vocat ausa pennas

Felix

Felix profanam jungere dexteram
Quicunq; novit compedibus Tuis
O! Virgo non illum severis
Edomuit nasa sors caeteris
Haret decoris servus à moribus
Captivos albos. sustinet ardua
Cervice flores et lacertum
Liliaco Bene torque nexus.
O! servitutem quam mihi prodiga
Donavit astris Gratia, Gratia
Merces laboris et levamen
Et famula decus omne mentis
At nos Horum sorte clientium
O! Virgo mater discimus arduum.
Virtutis honestum et laborem
Nunc Lacium repetendo finem
Eventilamus nunc mihi Grajas
Concussit Aether vertere purpuras
Flavosq; lustrabit sicambros
Persica ceter gelidumq; Rhenum.
Ut cunq; seris fama nepotibus
Illic perennis menia gloriâ
Disponit eventura Nostris

Combibimus pia facta penis
Tu Mater alto murice liberam
Evolve mentem non trepidantibus
Ad Vota repamus camenis
Ingenua famuli Minervæ.

Cecini

LABOR Imus

De Inventione Cognitione Definitione
Divisione et Objecto Pòéséos.

Multi hujus artis Inventores Egiptios esse asse-
runt. Eusébius ab Hœbreis illam venandse do-
cet. Creditus etiam fuit Pater Musarum Mace-
do Ligerius, qui primus et Pòéma fecisse et no-
vem filias quibus Musarum indiderat nomina
instituisse dictus est, quare etiam Author hu-
jus dicitur artis. Deos multi Pòésis Authores di-
cunt. Nos ut Sœtissimum Deorum Apollinem
tanquam vera Ejus Soboles Authorem Eum affir-
mamus ac confirmamus.

Quid est Pòésis?

Est ars liberalis ed Metricè canens quæ pos-
sunt aut necessariò cani debent

Quare dicitur ars?

Quia constat certis Præceptis

Quare dicitur liberalis?

Quia inter liberales connumeratur. Artes enim
sunt duplices. Liberales ut Sermo, Tropus, Ratio,
Numerus, Sonus, Angulus, Astra. Méchanicæ
seu Serviles Rus, Hemus, Arma, Faber, Vultera,

Lana, Rates.

Unde dicta Pöésis?

A Graeco nomine Poin quod latine interpretatur fingo, unde etiam Pöésis dicitur fictio.

Quotuplex est Poesis?

Duplex Naturalis et Artificialis seu Acquisita.

Naturalis est quæ a natura indita est secundū illud: Pöëtæ nascuntur Oratores fiunt. Talem naturalem Pöésin à primo vitæ suæ tyrocinio dicitur habuisse Ovidius, qui etiam de se testatur Elegia 4ta Tristium

At mihi iam puero cœlestia sacra placebant
Inq̄ suum furtim Musa trahebat opus
Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos
Et quod tentabam scribere versus erat

Artificialis est quæ arte acquiritur, nempe assidua Praxi frequentiori Pöëtarum lectione ac imitatione eorum.

Acquisita iterum dividitur in Docentem et Utentē

Docens est quæ tradit Præcepta conficiendi carmina Utens vero quæ ijsdem Præceptis utitur et ad Praxim ea deducit

Dividitur iterum in Sacram et Profanam

Sacra est quæ de solis sacris rebus agit. Pro

fana quæ de profanis tractat

Quod est Objectum Poëseos?

Est omne illud quod Carmine efferri potest. Hoc est dupl. ex Materiale et Formale. Materiale est omne id ex quo Carmen conficitur. Formale est iam ipsum Carmen secundum Præcepta et certas confectum regulas

Materia Poëseos est duplex

Remota et Proxima. Remota quæ potest inveniri et secundum Præcepta Poëseos disponi. v Est omne id quod aut potest aut debet carmine efferri. Proxima quæ iam est inventa et disposita

Quis est finis Poëseos?

Finis Poëseos est docere et delectare; Hinc Venusinus Vates;

Aut prodesse volunt aut delectare Poetæ

Et Neothericus

Est finis docuisse animum recreasse mentem

Facultas et licentia Poëseos

Pictoribus atq Poëtis

Quodlibet audendi semper fuit æqua potestas

Hæc tamen licentia si maturo non regetur judicio et perfectæ rationis moderamine sine dubio impinget.

dubio impinget

Officium Poëseos quod?

Est Carmen efficere idq; selectissimis ornare verbis perfectis distinguere numeris fictionibus edicere veritatem

Quod subsidia Poeseos?

Judicium prudens quod materiam propriis viribus quam assumat ac recognoscat quis quid ubi, quando, et quali ordine ponat. Imitatio veterum Poetarum ita ut ex ijsdem verbis norma et regula scribendi accipiatur, quia similem raro natura præstat frequenter Imitatio. Exercitatio, scilicet labor continuus, lectio Poëtarum prout Poëta testatur:

Tum labor et vigiles noctu diuq; labores
Efficient Vatem - - - - - - - - - - - - - - -

Nota 1mo spectat etiam huc illud subsidium proximum seu præparatio ad versus conscribendos scilicet lectio alicujus Poëtæ vg Virgilij Ovidij &c sic ante scriptionem Lyricorum Carminum lege Horatium v Sarbievium ante Elegiam Ovidium ante Epigrammata Martialem.

Nota 2do Exercitatio de qua supra egimus pluribus potest fieri modis 1mo unam rem diver

sis

sis eloqui verbis 2do quando eadem res pulchre
viser hunc fusius tractatur nunc simplici nunc
illuminata per tropos oratione. 3tio utilis etiã
illa est exercitatio quando soluta oratio vertitur
in ligatam addendi substantivis Adjectiva apta
vg Aflorier hortus et similia siquidem non o
mnia in soluta oratione similia locum habent.
Quæ est differentia inter Poetam et Oratorem
Est hæc quod Orator sit liberior nullis adstrictus
numeris; Pòèta autem his plurimum adstrictus
nempe pedibus et quantitate &c

Inter Poetam et Versificatorem quæ differentia
Est hæc quod ab ingenio proprio Pòèta fingat
et propriis utatur inventis; Versificator vero
utitur iam inventis et illa effert mutatis nu
meris &c

Nota pro majori intelligentia adnotatur Po
etam esse versuum factorem seu fictorem
qui ex industria sua invenit fingit docet et
delectat. Versificator vero est qui ab aliis in
ventta et confficta Pòèticis numeris effert Lu
cyso tum lingua asia

Quæ è differentia inter Pòètam Pòèsim et Pòèma
Pòèta est fictor et inventor materiæ aptæ ad
carmen fabricandum. Pòèsis est ars metricæ

canendi ut supra dc Pöema est opus ipsum
iuxta regulas et Prdcepta iam elaboratum

LABOR 2dus

De Divisione Pöesis

Poesis dividitur in Dramaticam, Epicam, et Lyricam. Dramatica est per quam representantur historiæ ac fabulæ exhibitæ per introductas fictas personas. Epica est quæ rem aliquam Hexametro exponit carmine uti Virgilius in Æneide Herorum facta. Lyrica est per quam aliqua res diversis efferuntur Carminibus

Nota 1mo Pöesis Epica dicitur alter Heroica quod ejus materia sit præcipua Heroum gesta aut S. alicujus

Nota 2do Pöesis Lyrica dicitur aliter Dithyrambica; ideo autem dicitur Lyrica quod ad Lyram ejusmodi versus canebantur

Quot sunt Species generis Dramatici

Sunt 3 Tragœdia, Comœdia et Tragicomœdia.

Tragœdia est carmen tristis seu representatio. Dicitur à Hyrco, nam Hyrcus in præmium dabatur Tragicis Authoribus. Comœdia dicitur à Vico quod juvenes in Vicis quæstus gratia soliti fuerant cantare sed modo Comœdia

Lusoris

hilaris et definitur sic: Est Poëma Dramatica vitam nostram per personas scenicas exprimens et tandem laeto conclusum fine. Tragicomedia est Poëma compositum ex prioribus

Quot sunt species generis Epici

Est Poema quod tractat unicam tantum materiam gravem alicujus Divi v Herois cum aliqua ingeniosa fictione

Quot sunt partes Poëmatis

Sunt 4 Propositio, Invocatio, Narratio et Epilogus. Propositio est series rei de qua Poëta cogitat dicere, haec in uno exprimitur versu v in duobus quod potest fieri in principio licet non necessario uti Virgilius inchoavit in Eneide. Arma virumq cano Invocatio est ubi Poëta auxilium Deorum implorat uti Apollinis Musarum et aliorum. Si autem celebrabitur factum alicujus S. fiet invocatio Dei v Sanctorum Narratio est rei propositae ficta v vera autveri similis expositio verbis claris gravibus et sensu eleganti, quae tanquam anima totum Poëma vivificat. Epilogus seu Conclusio est brevis repetitio dictorum animando auditorem ad similia facta si bona si mala deterrendo eum ut Claudianus

Dicite Vejane Romam non temnere gentes
Nota 1mo Poëma respectu materiæ esse vari-
um vg si tractat de natura rerum tunc dici-
tur Physicum v de laudibus hominum tunc
est morale, de laudibus virorum illustrium
dicitur Panegyris de vitijs satyricum, de na-
tivitate Genethliacon, de nuptijs dicitur Epi-
thalamicum; Bucolicum carmen agresto in
quo res pastorales tractantur Cynegeticum
Poëma de venatione. Sunt et aliæ denomina-
tiones Poëmatum quæ quisq pro sua neces-
sitate in Authoribus invehiet.
Nota 2do Poëma etiam posse denominari
a diversis rebus de quibus scribitur uti
Christias Poëma de Christo Aneis Ane-
idos ab Anea Lechias carmen de Regib
Principibus de nobilitate Polona, Argeis
Argeidos ab Argeide Ilias Iliados ab Ilia
vbe Troja Vigennis a Vienna v de Vienn
si victoria Thebais Thebaidos de Regibus
Thebanorum. Vocatur etiam Homericu
ab Homero Virgilianum a Virgilio
Species generis Dithyrambici sunt
Elegia, Epigramma, Epitaphium, Ode, Hi-
mnus, Epodus, Elogium.

Quid est Elegia?

Est Poema breve Hexametro et Pentametro carmine constans tristes ac lucubres saepissimè in se continens materias nam dicitur à Prisco quod significat tristia sege

Nota scripsit etiam Elegia ad Epistolas, ad laudes, descriptiones gratulationes &c

Quot sunt Partes Elegiæ

Partes Elegiæ sunt 4 Exordium, Propositio Narratio et Conclusio. Exordium est accessus seu introitus ad rem de qua Carmen conficitur. Propositio est rei susceptæ ad scribendum explanatio Narratio est in qua res gesta v tanquam gesta describuntur. Conclusio est in facta expositione rerum subsistens quæ passim per sententiam absolvi solet

Nota 1mo Elegia non semper has omnes partes admittit sed saepissimè ab ipsa incho, atur Narratione ut fecit Ovidius in suis Elegijs.

Nota 2do in Elegijs scribendis observa sequentia 1mo ut primus ponatur Carmen Hexametrũ

quam Pentametrum 2do ut sensus claudatur
in duobus versibus non extendendo illum
ad sequentes neq etiam transferendo verba
3tio debebend etiam sunt sententiæ aliquæ
similitudines, digressiones, fabulæ his nang
maximè ornatur Elegia
Nota 3tio sunt etiam ornamenta Elegiarum
Tropi, Figuræ maximè exclamatio, Apostro-
phe, prosopopœia idolopœia
Nota 4to vitanda è contra sunt hæc frequen-
tes Ecclipses, elisiones verba aspera, pere-
grina, inusitata, et dictiones multarum syl-
labarum.

Quid est Epigramma?

Est breve Poëma simpliciter rem v personã
denotans v expromissis acutè aliquid in
ferens; Dicitur latine superscriptio ex eo
quod antea statuis trophæis monumentis
et alijs inscribebantur

Quo differt ab Elegia

Quod Elegia sit longior Epigramma vero
non item. Epigrammata enim non possunt
ascen-

ascendere supra decim v duodecim versus.
Elegia vero potest ultra ascendere. Differt etiam Epigramma ab Elegia ideo quod Elegia requisitasio scribi carmine nisi Hexametro cum Pentametro; Epigramma vero potest alio genere carminis scribi precipue Phaleontio v Scasontico et non alio

Qua et quot virtutes Epigrammatis
Brevitas Argutio et Venustas Brevitas ne ascendat ultra duodecim versus alij volunt ad sedecem Argutio est inopinata ratio et argutio v est conceptus ingenios aliquid proferens et dicitur anima Epigrammatis. Venustas ne sint verba inusitata ne sensus obscurentur verbis peregrinis

Quotuplex est Epigramma
Duplex Simplex et compositum. Simplex est quando res sine ullo conceptu exponitur vg illud Poëte:
Preter virtutem nil immortale tenemus
Mens manet et virtus cetera mortis erit
Compositum quod narrationi adjungit . .

argutiam ab oppositis, sive contrarijs allusione ad sententiam tuu in verbis prohis sint exempla

De Christo nato

Fallimur in media natum qui nocte putamus
Nam tecum nobis nascitur ipsa dies

De Auro

Plurali numero caret uno dicitur aurum
Aurum non plures unus habere cupit

De parco

Parcus est argenti auri parcus parcus et oris
Tres Parce pectus corribuêre tuum

Quot sunt Partes Epigrammatis

Duæ Narratio et Conclusio. Narratio est brevis rei assumptæ expositio. Conclusio est quæ ex (præmissis sequitur

Quot sunt modi inchoandi Epigramma

Sunt multi et varij 1mus per contra posita uti Martialis

Difficilis facilis jucundus acerbus es idem
Nec tecum possum vivere nec sine te

2dus per descriptionem 3tius si duæ perso

næ

nq̃ v tres inducantur secum colloquentes de
illa re de qua fit Epigramma Aliꝰ si persona
vrem de qua Poeta scribit proloquatur utiẽ illud
Niezgadnę chociaż bym miał Apollina mowę
Czyli czapkę na bacher nosisz czyli głowę
Aliꝰ quando res illa de qua scribitur Epigramꝫ
inducitur de se loquens vq illud Tritum:
Jem tysko a nie pysz niech że mi kto powie
Czemu mi to tuć zkodzi mam żelazne zdrowie
Aliꝰ potest fieri per affectum vq
O! miserem Christum qui pro tortoribus orat
Imus per figuram rejectionis vq
Quid mihi cum tenebris soles meq̃ rumina poscis
Tuus per fictionem quando colloquium tribuitur
mortuis personis quod non fuit.
Nota duplex adhuc esse Epigramma Jocosum et
Seriũ. Seriũ est quod res in se continet se-
rias cujus exempla infra Jocosum est conti-
nens in se materiam Jocosam seu Joviali ra-
tio vq illud ex Martiali Super Porticum
Lotus es et rides dum cenas Portice mecum
Si fecum cenem Portice tristis eris
Modi inveniendi argutia
Sciat Poeta argutiam sibi adinvenire quam

facile potest habere his modis 1mo à majori ad minus 2do à minori ad majus 3tio ab equali ad equale 4to à contrario

Nota facilior tamen modus est si quadrantur à fontibus Oratorijs, qui licet ad Rhetores pertinet tamen pro captu subijcio duos prcipuos 1mus à definitione quando natura rei explicatur vg illud de forma qd sit respondit Poëta p definitionē forma quid est quaeris lethalis vita, lucrosus Fastus, barbaries blanda, bonum nocens

2dus a notatione seu Etymologid hoc est quando ponuntur dictiones equivocd et iste modus multum valet vg facies facies palma palma fides fides vel illud:

Tu miles, studiosus ego, nos ludimus ambo
Tu pilis et nos ludimus ergo pila

vel illud tritum Polonicum

Gdy cię ujrzę tedy cię pierwi widzę czary
Gdy cię ujrzę tedy cię pierwi za zdrowie puszczy

De Podagrico

Quid sit causa tui facile edicere morbi
Ex patenis patenis edonios dolores
Sunt et alij modi invenjendi argutiam pē, pe conjugata genus, species, Differentia, simi

litudo, Dissimilitudo, Causa, Antecedentia, consequentia, et multi alij de quibus in Rhetorica quisq; fusè habebit

Quid est Epitaphium?

Epitaphium est inscriptio aliqua lectorem informans de re cui inscribitur. Dicitur Inscriptio latinè ex eo quod soleat inscribi sepulchris defunctorum tumbis vestitis, statuis marmoribus hoc autem continet in se vitam, res gestas defuncti et horum omnium brevem facientem mentionem.

Dividitur Epitaphium in Serium et Jocosum.

Serium continet res serias uti sunt Viris Illustrioribus, Regibus, Principibus, quod scribitur tam lingua latina quam patria. Jocosum est quod continet res ludicras quod etiam scribitur idiomate utroq aliquando etiam misto.

Nota supra Epitaphium scribuntur literæ magnæ D. O. M. quæ significant Deo Optimo maximo additur etiam litera T. et significat Deo Per Optimo Maximo sicut pro exemplo aliqua

Epitaphium Herculi

D. O. M.

Hidras edomui, prostravi marte leones
Tauros evici, nemea monstra paludis
Transivi pelagi scopulos tumidosq gigantes
Obrepsi, solam non potui vincere morte

Ovidio

D. O. M.

Hic situs est Vates quem Divi Cesaris ira
Augusti Lacio cedere jussit humo
Heu miser voluit patrijs occumbere terris
Sed frustra, hunc illi fata dedere locum

Mercatori

Hic iacet Augusto mercator marmore pressq
Qui tot mercatu sollicitarat opes
Plurima collegit sparsit divendidit emit
Vendidit et vitæ tempora clara lucr

Militi

Post pugnam victor miles post bella quiesco
Post dedes paci tempora longa peto
Vici sed vincor vitii sed vivere cesso
Dixi Mars salve vita valeto tibi

Ridiculo

Risi nunc plora qm sit variabile tempus
Cedunt in lachrimas gaudia acta meas

Augusto

Augusto 2do

Augustus Rex
Demissus Caso
Redditus Caso
Non obÿt sed abÿt

Musico

Hic iacet Smolicus
Regius auricus
Dli placuit musti
Quid amplius vusti

Philosopho

Hic jacet David qui male philosophavit
In barba et cesaretti ut omnes admirarent
Et in frisosomorum requiescat in secula seculor

Praeceptori imperfecto Thomæ

Hic jacet Thoma co był iuż go nie masz
In rubra toga Deum pro illo roga

Artifabro illud pro exemplo

Ju rzemieślnik Początku ktregoś zamiedzi
Przedsię, tak się począł dołatać w swe miedzi
Nie puszczą go do Nieba y rgu wietn o tym
W piekle tego przeszkzą obaczywszy z mostem

Quid est Elogium

Elogium est laus alicujus Divi v Heroïs quod soluto aut ligato genere scribitur sed usitatius soluto. Continet etiam aliquando in se et vituperationem. Ut etiam quisq habeat notitiam quomodo debeant scribi Elogia sive etiam typo exprimi sit pro exempla de S. Adalberto consecrato in Archiepiscopum

Eo profundius Acolythum penna obsequium demittitur
Quo elevatius attollitur virtus
Soli namq Aurora prodroma
Honorum meridiei
Nuntia prodit Virtus
ut enim
Ex aurora vitæ ulterioris ætatis
evolvitur indoles
ita
Ex claro virtutis phosphoro
non nisi
Illustrissima Honoris potest sperari
Serenitas

et cum hanc
Auroram esse censuerit virtutem
Sacri pectoris Solem non declinavit
Divinissimus Adalbertus
quinimo
extincto fatis Gnesnensi Archiepiscopo
non ita cedris quam deliciis
orphanda arsere ara
ut in candelabro Eccleside omnibus praluceret
ADALBERTUS
Quid est Ode
Est oratio vario constans genere carminis:
Dicitur latine cantus quia usurpata ad modulos horis accommoda.
Nota constat etiam unico genere carminis
Ode uti habet Horatius Primam
Quot habet partes
Tres. Exordium Narrationem et Conclusionē
Quot habet Species
Multas et varias sed hic nostris præcipue et usitatiores adnotantur. Dicitur 1mo Monocolos sunt enim omnes versus Horatii

ci Asclepiadei Tetrametri, Acatalecti constantes Spondeo Dactylo cæsura longa et duobus Dactylis nempè

– – | – ∪∪ | – | – ∪∪ | – ∪∪

Mæcenas atavis edite Regibus
O et præsidium et dulce decus meum

Dicitur quod duabus speciebus Carminis absolvitur. Tricolos quod tribus denominatur etiam Ode a reversione ut Monostrophos Distrophos, Tristrophos, Tetrastrophos et hæc denominatione desumuntur a strophis sic Monostrophos dicatur ex eo quod integra strophe scribatur eodem genere Carminis. Distrophos cum post duos versus diversæ speciei ad primum revertitur Poëta. Tristrophos est cum post tres versus ad primum redijt.

Nota quod illorum possunt esse diversi ejusdem speciei. Tetrastrophos cum post quatuor pedes ad primum fit regressus

Nota in strophe non possunt esse nisi quatuor versus id est ultra quatuor non possunt

ascendere versus; Est etiam strophe semiqua-
tuor versuum.
Ode Dicolos Distrophos scribitur sic constat
ejusmodi Versibus
– – ⏑ – ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑
– – ⏑ – ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑ | – – | – ⏑ ⏑ | – ⏑ ⏑
Ode Dicolos Tetrastrophos habet tres versus
primos ejusdem speciei quartum alterius sic
– ⏑ | – – | – ⏑ ⏑ | – ⏑ | – ⏑
Quartus – ⏑ ⏑ | – ⏑
Et hoc genus est usitatissimum. Sunt etiam
alia genera Odarum quidquidem plura et va-
ria inveniuntur nonnulla pro exemplo adduce-
re placuit præcipuè ex Horatio
Ode Tricolos Tetrastrophos scribitur hoc mo-
do primi duo versus sunt Dactyli Alcaici Ca-
talecti constantes pentemimeri Iambica hoc
est ex Iambo y Spondeo Iambo et Syllaba quæ
dicitur cæsura deinde è duobus Dactylis ⏑ ultimo
Anaphimacro. Tertius vero quisq debet esse
Iambicus dimeter qui constat 4 pedibus scilicet
3 Iambo ⏑ Spondeo 2. et 4. Iambo deinde est u-

per-

per est Syllaba Ytus constat ex duobus Dactylis et dubbus Trochei ultimo Spondeo vg

υ – / υ – / – / – υ υ / – υ υ

υ – / υ – / – / – υ υ / – υ υ

– – / – υ / – – / υ – / υ

– υ υ / – υ υ / – υ / – υ

Ode Monocolos in qua sunt omnes versus Horiambici Alchaici pentametri Acatalecti constantes Spondeo tribus Horiambis et pyrrichio υ Iambo vg

– υ / – υ υ – / – υ υ – / – υ υ – / υ υ

– υ / – υ υ / – υ υ / – υ υ – / υ υ

Scribitur etiam Ode Tricolos Tetrastrophos ut videre est apud Horatium modo infra posito

– – / – υ υ / – / – υ υ / – υ –

– – / – υ υ / – / – υ υ / – υ –

– – / – υ υ / – –

Pυ – / – υ υ / – υ υ

Plura Odarum non traduntur Odarum exempla ex ipsis hoc usu Magister docebit et lectio Poëtarum Classicorum.

De Hymno

Hymnus est Carmen Trochaicum dimetrum
a Trochaeo seu Heroi dictum spectans
etiam ad Lyrica et scribitur de Deo v Sanctis
vg Pange lingua gloriosi &c
Iste Confessor Dei colentes
Nota pertinent huc etiam Nenio seu Iessus
et illud Poëtae
Luctu plenam plange sortem
Cataphractam flecto mortem
Cedunt arma proserpinae
Fracta manu Libitinae

Epicedium illud

Nie rychło w ten czas biegle sprowadzac Doktory
Gdy w ostatnim zostaie życia zgorze chory
Sam Pasterz tue pomoże
Na śmiertelne kto padł łoże
Tyc przestanie już nie wstanie

De Epodo

Epodus est Carmen quo gentiles usebantur
Dijs sacrificantes Hoc etiam Epodo utuntur

moderni Poëtæ ad orationes Dytirambicas Rhytricas vg alicui Religioso

Redde Musa quem celebras
Nostra patri toto cœtu
Exultante pie reo
Redde redde digna cantu
Ejus cum negotiis plausisses
Nominis sed quid tertium
Donetur vove successu
Sic sit optat omnis vox

LIBER Iius

De Carmine ejusq attingentijs

Quid est Carmen

Est oratio certo genere constans atq quodam pedum distincta ordine

Nota sumitur etiam Carmen hic pro Poëmate

Quot sunt accidentia

Ry 8. Scansio, Figura, Cœsura, Depositio, Compositio Reversio, Numerus, Genus.

Quid est Scansio

Est bona et debita Carminis in singulos pe

des

des dimensio

Quotuplex est Scansio

Duplex. Simplex et Composita. Simplex est quando versus per monopodiam scanditur ut in Hexametro et Senario Iambico. Composita est quando per dipodiam id est per duos pedes quia Prisci sic scandebant Carmina Trohaica et Iambica

Cæsura est finis dictionis post pedem remanio Cæsura est quadruplex. Pentemimeris cum post duos pedes remanet una Syllaba longa. Trohaica cum post duos pedes superest Horeus. Heptemimeris cum post tres pedes una Syllaba restat. Bucolica seu Tetrapodia cum post tres pedes et syllabam longam sequitur dictio duabus brevibus constans

Figura est quæ addit v adimit mutat v mutat literam aut syllabam aliter dicitur Meta plasmus cujus species sunt 4 Prothesis apotin caput id quod Aphæresis aufert Apocope finem demit quem dat Pelagogeres

qua vide in alvaro
Depositio est Metri terminatio qua cognoscitur an versus sit plenus an non, an superabundans, hinc dicuntur Carmina Quadruplicia: Acatalectica quibus nihil deest nec superest. Brachicatalectica quibus duæ syllabæ in fine deest. Catalectica quibus una syllaba in fine deest. Hyperiacatalectica quibus duæ syllabæ in fine supersunt.
Compositio est Carminum diversi generis in unam strophem conjunctio. Hæc pars præcipue in Odis habet locum, ratione compositionis enim dicuntur Odæ Dicolos, Tricolos Tetracolos, Tetrastrophos
Reversio est quando Poëta post aliquem versum ad unum genus Carminis à quo incepit revertitur. Ratione hujus dicitur Ode Monostrophe ubi sunt Carmina omnia ejusdem generis. Distrophe si post duos versus revertitur ad unum de quo supra vide
Numerus quando à numero nomen accipiunt

ut si sunt duo Carmina Distichon, si tria Tri-
stichon si 4. Tetrastichon
Nota di Significat 2 stichos id est ordo
Genus est quo Carminis agnoscitur denominatio
Ustatiora Poëtis sunt Carmina sequentia
Hexametrum seu Heroicum Carmen sex pedi-
bus constat

– ∪∪|– ∪∪|– ∪∪|– ∪∪|– ∪∪|– ∪

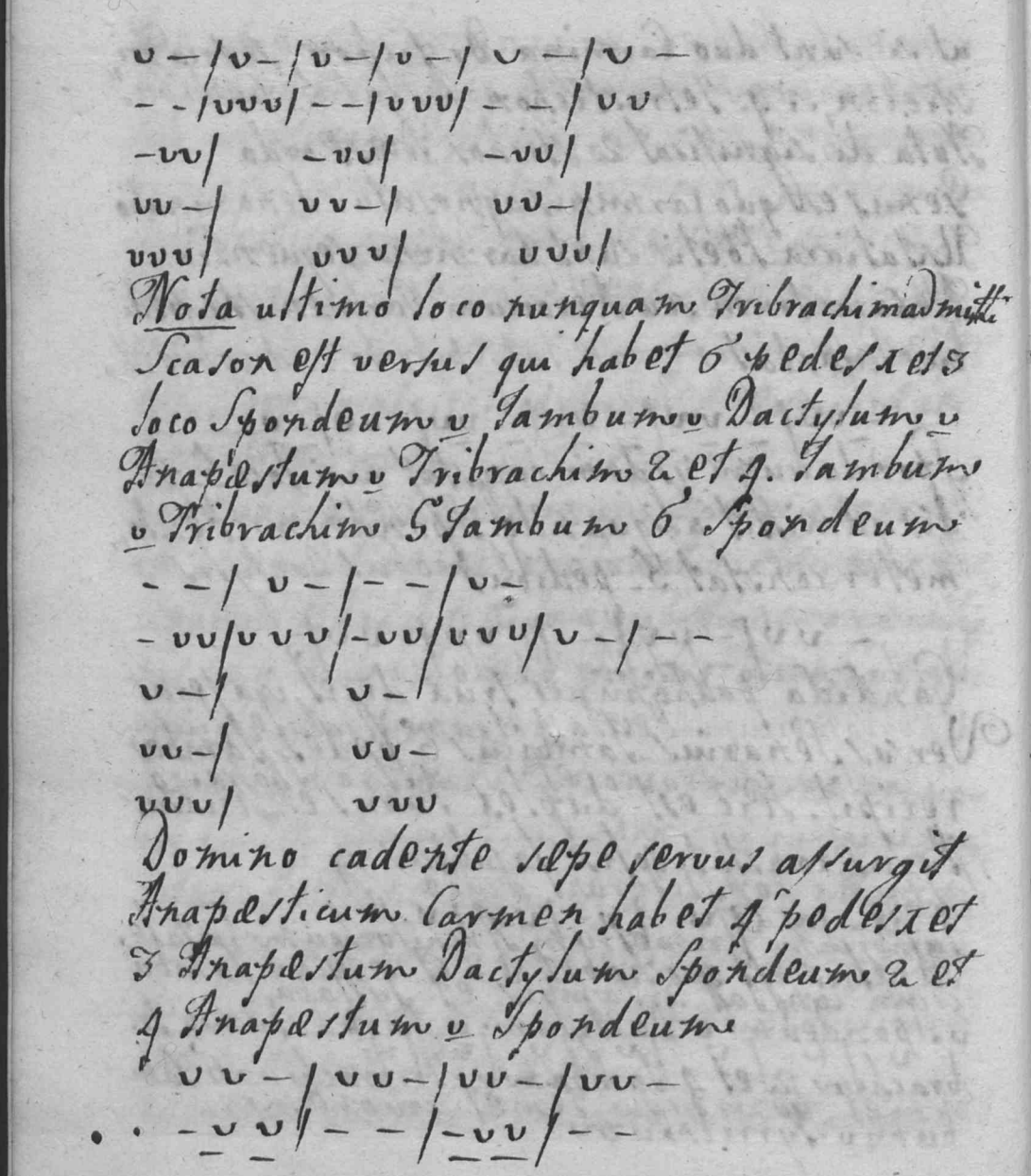
Spondaicum ijsdem constat nisi loco 5. pe-
dis admittit aliquando Spondeum. Penta-
meter constat 5. pedibus

– ∪∪|– ∪∪|– |– ∪∪|– ∪∪|

Candida pastorales frux decet ira feras
Versus Senarius Iambicus 6 pedes Iambos
recipit. Hic est duplex Purus et Mixtus
Purus constat solis Iambicis vg

∪ –|∪ –|∪ –|∪ –|∪ –|∪ –

Mixtus est qui habet 1 3 et 5 loco ∪ Jambū
∪ Spondeum ∪ Dactylum ∪ Anapestum ∪ Tri-
brachium 2 et 4 Jambum ∪ Tribrachium 6 Jam-
bum ∪ Pyrrichium

Lugeat Aether magnus q pareṇ.
Phaleucium Carmen constat 5 pedibus
Spondeo Dactylo tribus Choreis
– – / – ∪ ∪ / – ∪ / – ∪ / – ∪
Fatis cedite cedit ipsa Roma
Alcaicum Choriambicum Tetrametrum
Acatalectium constat Epitrito & duobus Choriambis et Bacchio
– ∪ – – / – ∪ ∪ – / – ∪ ∪ – / ∪ – –
Alcaicum Dactylicum Acatalecticum constat Pentemimeri Iambica et duobus Dactylis
– – / ∪ – / – / – ∪ ∪ / – ∪ ∪
Virtus beato tollitur Epodo
Choriambicum Pentametrum Acatalecticum Dimetro Heroico et Dimetro Ithyphallico
– ∪ ∪ / – ∪ ∪ / – ∪ / = –
Justitia constiterunt acuto
Iambicum Trimetrum Archilochium Catalectum constat 5. Iambis et Syllaba
∪ – / ∪ – / ∪ – / ∪ – / ∪ – / = /
Timet perire qui timet emorem

Archilochium Dactylicum Jambico Dimetro
mixtum constat his pedibus

– ∪∪|– ∪∪|– |∪–|∪–|∪–|∪–

LABOR Actus

De Pedibus et Prosodia

Prosodia est pars Grammaticæ quæ docet
quantitatem Syllabarum.

Quid est quantitas seu accentus

Est Syllabæ productio v abreviatio

Quid est Syllaba.

Est unius aut plurium literarum concursus; Hæ Syllabæ sunt Triplices: Longæ Brèves et communes

Quid est Tempus Poëticum

Est spatium illud sive mora per quam pronunciatur Syllaba vg Ad Tempus de Nota
Syllaba longa habet in se duo tempora
quia tam diu pronunciatur quam diu duæ brèves

Quid est Pes?

Est pars versus certo Syllabarum numero

atq ordine definita

Quotuplices sunt Pedes

Quadruplices. Alij duarum Syllabarum, alij 3, alij 4. alij 5. sed rarissime

Pedes dissyllabi sunt sequentes

Spondeus qui latinè significat libare cujus usus fuerat in sacrificijs. Pyrrychius à Rege Pyrrcho Epiro tarum qui victorias hoc pede cani curavit. Horreus dicitur à horo quod sacrificuli utebantur. Iambus qui latinè dicitur contumeliari qui ad ejusmodi materias assumebatur.

Pedes Trissyllabi

Molossus 3. longis Tribrachis uuu Dactylus -uu Anapestus uu- Bacchius --u Amphimacer seu Creticus -u-

Pedes Quadrissyllabi

LABORIus

De Vitio Carminis

Plurima sunt vitia quæ Carmen obumbrare

sosent quig observanda sunt &c

1. Ut versus ipsam rei naturam exprimat si res gravior et difficilior erit. Sunt pedes gravio/es et tardiores vg Spondei si res levior fuerit sunt pedes velociores quales sunt Dactyli

Scandite plaustra viri date vela capestri/eremos

Tarde Rex Regi victor victori misso salutem.

Nota specta etiam huc ut energia ipsis pedibus exprimatur sic de equo

Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum

2. Ne versus sanabatur tetra syllaba dictione

Quos vis luxuria tristisve superstitione

3. Ne in medio pentametri cesura monosyllaba ponatur neq etiam alij versus in eandem desinant, nisi aliqua energia sit exprimenda ut illud

Sternitur ex animisq tremens procumbit humi bos

4. Vitanda est ejusdem syllabe vel verbi repetitio

O fortunatam natam me consule Romam

5. Cavende sunt frequentes elisiones

6. Ne singuli pedes ex singulis dictionibg constent

vg

Hos praeceptor doctos iussit scribere versus.

7. Curandum ut epitheta apta inveniantur ut sui anteponantur substantivi, non statim cum illis ponantur.

8. Non pulchrum etiam Carmen quod constat dictionibus nimis prosaicis vg

Conturbabantur Constantinopolitani

9. Vitiatur etiam Carmen quando aliqua dictio per hemesim nimis obscure ponitur et dividitur vg

Miles stultus obliviscitur sua cascaria

Mi lea les stultus cascaria vitiatur obli

Gratulor tibi Pater Antoni festa Patroni

Gra Pater Antoni tutor tibi festa Patroni

SUPPLEMENTUM

Artis Poëticae

Ad facilitandos instar positos Labores

UTILE

Cum summopere necessaria sit tum fictio ad componenda carmina, tum notitia nominum substorum poni pro abjectis ad Oratoriam amplificationem uti propriorum pro appellativis

BIBLIOTEKA P.W.B.

jus nomina inventorum pro ipsis rebus ideo horum omnium perbreve supplementum tradidur notitia

Dij Celestes

Jupiter supremus Deorum. Saturnus pater ejus Apollo cum 9. Musis. A. Clio, Melpomene, Talia, Euterpe, Terpsichore Erato, Calliope, Uranid, Polychimnia. Hæ Musæ finguntur esse Jovis Filiæ in monte Helicone habitante, unde et Heliconides v Heliconiades appellantur. Dicuntur etiam et Parnassides à monte Parnasso, a Cytheride monte dicuntur Cytherides v Cytheriades. Hippocrenides etiam dicuntur à fonte Heliconis quem Græci dicunt Hippocrene id est fons equi. hunc fontem dicitur Pegasus ungula produxisse e lapide. Hunc Equum dicunt esse qui inter Sidera relatus est à fonte Castalio, dicuntur etiam Castalides hic fons habet nomen à Castalia Virgine quæ fugiens Apollinem conversa est in fontem post Musas ponitur Apollo quia dicitur Deus Cæterum Mercurius Deus Rhetorum Bacchus Deus vini Vulcanus Deus ignis et fabrorum

seroi ejus sunt 3. Brontes, Sterope, Piracmon.
Hercules monstrorum Domitor aliter dicitur Hercules Venus Dea amoris Flora hortorum Dea
v Flora. Ceres Dea frugum Juno soror Jovis Pallas Minerva Dea studiorum Bellona Dea bellorum Hymeneus Deus nuptiarum Harpocrates Deus silentij

Dij Infernorum

Pluto supremus Haron animarum vector
Judices Infernales
Eacus, Minos, Rhadamantus Cerberus canis
infernalis Furiæ infernales Alecto Megera,
Tisyphone. Parcæ Cato Lachesis Atropospo.
nuntur pro morte

Dij Maritimi

Neptunus Amnes maris Proteus Triton Nere.
us Thetis dicitur aquarum Dea

Dij Silvestres

Faunj, Panes Satyri Diana et alij

Stellæ poetis usitatæ

Cynosura qua nautis favet Arctophylax Ur.
sa major et minor Plaustrum Erimanthides
Castor et Pollux fratres duo fuerunt Sol

a Sole per denominatur Phebus. Titan dicitur
habere 4 equos quibus vehitur 1. Eois 2. Phle-
gon 3 Pyroi et Ethon
Animalia quæ currus Deorum traxerunt
Equi traxerunt currum Martis. Saturni Dra-
ones Cervi Dianæ pavones Junonis Thetidis
delphines. Solis equi Lunæ boves Cereris
Dracones Bacchi Tygres Leones Cybeles
Arma Deorum
Fulmen Jovis, Saturni gladius, falx Phebi
sagittæ, Mercurij virga, Herculis clava, Mine-
væ chasta
Signa Zodiaci
Superi aries Taurus gemini cancer leo Virgo
Libra scorpius arcitenens caper amphora pisces
Equi celeriores
Bucefalus, Pegasus, Cyllarus, Basius
Monstra
Hydra, Medusa, Sphynx
Periculosa Maris
Scylle Charybdes, Ceraunia Syrtes,
Propria pro appellativis poni solita
Adulatores Parasitus Aristippus Patrocles

Adulatorum contemptores Augustus Cæsar, Tiberius Cæsar, Sigismundus Imperator, Alphonsus Rex Arragonid

Ædificia magnifica Obelisci piramides Ægiptiorum. Amphiteatrum Memphis continebat 150 stadia. Amphiteatrum Pompei capiebat quadraginta millia hominum. Neronis aurea domus.

Ambitiosi Empedocles Poëta dedit se præcipitem in Ætnam ut putaretur ad Deos exinde evolasse. Attila Hunnorum Rex stagellum Dei. Sesostris. Rex Ægipti post pugnatam 9. Reges jussit curru triumphali. Hannibo aves docuit has voces. Hanno Deus quas aves in Mundum emisit. Cambises Rex dicebat se Patrem Solis esse.

Amicitiæ Thiestes et Atreus unus alteri filiu occidit et dedit ad manducandum.

Amatores Patriæ Codrus Atheniensium Rex amore Patriæ hostibus se occidendum objecit. Agesilaus Lisium Pausaniam in edia consecit Coquod pecuniam a Xerxe pro perdenda Sparta acceperit. Ulisses scevola Horatius conspicui amatores Patriæ Amor Parentum in Liberos. Niobe in lapidem

conversa est ubi vidit occasos filios. Hecuba Poli-
mnestori Regi oculos eruit quod sibi filium occa-
disset.

Amor fratrum et sororum. Hyam a Leone inter-
fectum sorores Hyades ad mortem luxerunt, ille
Heliades Phaëtontem. Item Castor et Pollux
supra

Animalia hominis assentia. Capra aluit Jovem
supra, Romulum et Remum, equa Peliam et Ja-
sillam Corva Telephum. Ursa Paridem. Canis
Cyrum quis Semiramidem.

Animalia hominibus servientia. Corvus servit Pau-
lo Eremitæ. Draco Heraclidi Philosopho. Leo Gera-
mo Abbati supus S. Francisco Seopha S. Maca-
rio nobis linguis diebus equi canes bovesetalia

Architecti seu artifices nobiles. Spinthaurus Dæ-
dalus labyrinthum in creta pro nino Tauro for-
mavit. Capicrates muscas ferreas volare fecit.
Praxiteles insignis sculptor erat. Miron in mi-
emineat artificio. Zeuxes Salisor uvas pinxit
ut aves ad illas convolarent. Parrchasius linteu
pinxit quo Apelles decepsus.

Arbores Dijs sacræ Laurus sacra Apollini vitis

et hedera Baccho. Jovi quercus. Minervæ oliva
Phœbo cupressus. unde dicitur feralis arbor.
Aves monstrosæ Harpiæ seu Stymphalides.
Astutiæ et fraudulentiæ. Ulisses Cyrus Ismenias Theb.
banus qui legatione ad Regem functus ne ipsum
videretur adorare annulum ex digito projecit
in terra et adorationem fecit cum dicto Non
tibi sed annulo. Annibal serpente in hostem
misit quibus illos fugavit Rex Polemæ nomine
Nicæes iussit ornari ad instar militum
Astrologi Babilonii et Chaldæi inventores hujus
artis. Rhœi ab illis didicerunt diem in horas
distinguere. Anaximander primus horologium
fecit. Theon philosophus descripsit astrologiam
Amor potens. Jupiter ob amorem variam formam
assumpserat. Ulisses propter Penelopen insaniam finxit. Mariam in florem conversus dicitur.
Amatores Juvenum Jupiter Ganimedem Veneris
Adonidem Luna Endimionem.
Amatores variarum rerum. Hortensius dilexit Murenam. Aristomachus apes Xerxes Platanum Pigmaleon statuas.

Avari.

Avari Pigmaleon Polimnester Rex Thra-
cid qui Polidorum Priami et Hecubæ filiū
tempore belli Trojani sibi commissum ob au-
rum occidit. Achilles Hectoris cadaver Pri-
amo vendebat. Darius Rex Persarum Semi-
ramidis sepulchrum aperuit in quo scriptū
erat: Quicunq Regum auro indiebit hic quā
vas. Tandem post quam aperuit scriptum in-
venit; Nisi magus esses et avarus mortuorum
oculos removeres. Patroclus penes divitias
sordide vixit ut majores colligeret obes.
Dionisius Tirannus Apollinis barbam auro
fusam gemmisq onustam detraxit cum dicto:
Nunquā Dij lugere curāt. Idem phialam auream
Jovi vapulā: Dij mihi propinant cur ne capiā
Absentis ejus patrium dixit: In deos ne
mei se gravent in hyeme nihil calefaci.
Audaces Jenerarij Phaëton gigantes, qui cum
Jove pugnam instituere volverunt iaculan-
dum in cælum. Icarus qui ad solem volavit ero-
sare tanquam pasci jacturam. Typhis et
Jason primi navigabant per mare
Bellatores Orfeas, Ajax Agamemnon Achilles

Achilles Scævola Decij Fabij Scipiadæ Curtij Horatius Cocles Hector qui à Troja ipse solus fugabat Græcos.

Bellatrices fœminæ Amazones Lacenæ Camilla, Thomiris quæ caput Regis Cyri occisi in utrem impletum sanguine humano demisit dixitq; Satiare sanguine quem sitisti.

Canes fideles Argus Chiron Mera Origenis Acœtibus occisis Acteon Neathon Euripides fœta Diogenes Philosophus

Castæ Daphne hæc fugiens Apollinem in laurum versa est Atalantæ fœtæ fugientes Origenem in Ursum sunt transfatæ ac in stellas mutatæ dictæ sunt Pleades Diana Minerva Vanda Polonici Ducissa Lucretia Romana transfixa se Vestales Virgines

Cæci Tiresias Polimnester Bellisarius hic fuit Dux tandem jussu Imperatoris Justiniani excæcatus est et mendicus factus hæc verba ingeminebat; Date obolum Bellisario

Celeres Atalanta quam in cursu aureis pomis retardavit Hippomenes.

Corpore magni Enceladus Briareus omnes gi-

gantes qui eâsum expugnabant.
Claudi Vulcanus Epictetus Cocles.
Conditores locorum. Neptunus murorum Troiæ
Diomedes agrorum, Cadmus Thebanorum, Dido
Carthaginis, Romulus Romæ, Semiramis Babilo-
nis.
Clementes Alexander Macedo qui Matrem Darij
Persarum Regis a se devicti captivam et ulcerem
ejus tractavit clementissime. Titus Vespasianus
dicebat se diem perdidisse qua nullum contulis-
set beneficium per hæc verba: Amici diem per-
didimus. Augustus Cæsar propter clementiam di-
cebatur a Romano populo Pater Patriæ. Trajanus
Cæsar appellabatur deliciæ Orbis. Sigismundus
Rex Poloniæ ejus clementia talem sibi esse,
dum apud subditos comparavit ut dicere posit:
Ego in singulorum subditorum gremio secure
quiescere possum. Casimirus Justus Princeps
Poloniæ tantæ suæ clementiæ ut equi-fraga par-
cibi instrui nisi dixerit. Vadislaus Regalo Be-
nessatus. Robrius Lesco albus Vadislaus Ytus
Joannes 3tius hi omnes insignis fuere clemen-
tiæ.

Conscientia mala Constantinus Imperator quod occidisset fratrem suum Theodosium et videbat quotidie umbram insequentem se cum caede impio sanguine quod dicebat: Bibe frater sanguinem quem injuste innocenter judisti. Popilius quba sibi in precabatur uti devoraretur a muribus devoratus est. Ri vero mures dicuntur cineribus patruorum ejus exacti, quos ille veneno sustulit invitatos ad se suo passio amicitia. Neronem insequebantur umbra Matris fratris uxoris quos peremit. Crudelis Phalaris tanta crudelitatis fuit quod homines vivos in bove aneo cruciabat. Nero lætabatur dum vidit ardere Romam succensam per se eodem tempore cythara lusit. Euripides Medea Scyron. Dionisius tyrannus dictus et alij plurimi crapula perierunt. Archesilaus nimio vino. Parquinius esu piscis nimio.

Cythared Orpheus qui dum lusit arbores saltabant. Amphion qui muros Thebanorum suo sonu movit. Arion projectus in mare sonu delphinum movit in cujus dorso exportatus est mari pericusis

Deformes Esopus Vulcanus Prothetus Epidetus.

Divites Salomon Midas Cyrus Tantalus Policrates Pigmaleon Cleopatra.

Denominationes nominum a genere et persona

Abapus Pater pro avi. Amita Soror Patris avunculus frater Matris, Matertera soror Matris. Nepos et Neptis proles filiorum Nurus et Gnatus filij

Docto termino Cornelia Athanais Sibilla

Effeminati Sybarita Sardanapalus, Heliogabalus.

Felices Pigies Policrates.

Figuli Vatides Theristes.

Flores suaves Caltha Tulipa Lilium Rosa Crocus Nigrissus Hiacynthus Viola Ligustrum

Fluvij auriferi Tagus Hispanid Hebrus et Pactolus Lidie Hidaspes et Ganges Indie.

Fluvij infernales apud Poetas Styx Lethe Cocytus. Acheron Phlegeton.

Fures Mercurius Harpid Cacus

Gratie 3 Euphrosina Aglaia Thalia

Gulosi Sybarita Heliogabalus Domitius.

Gymnasia Craneum Corynthi Licium Aristotelis Academia Platonis Histriones Xma docuit sathe Thymele

Hospitales Ariadne erga Theseum Philemon

Ingrati. Theseus erga Ariaden erga Menelaum
Pauis. Aneas erga Didonem Hercules Linum.
Nero Senecam interfecerunt suos preceptores
Inhospitales Thraces Polimnestor Diomedes
Busiris Sayshd.
Injusti Midas Tarquinius.
Inuentores rerum. Pan fistule Minerua oliue
Ceres frugum Triptolemus aratri Jason Typhis
naviam Aracne telii Mercurius lire.
Invidi Ajax Ouius Juno Circe Lacus apud Poetas
Auernus Lernea Acheruzia
Latrones Scyron Cacus Harpalus Authalicus
Legislatores Solon Licurgus
Libidinosi. Sardanapalus Sybaris Heliogabalus
Liberales Dido Alexander M. Titus.
Liberarum osores Pisonides Licinius Imperator.
Loquaces Nympha Tantalus Corvus Aesopus
Medici Aesculapius Paeonius Apollo
Memorid prestantis homines. Themistocles Theodosius Cyrus Cineas Mitridates
Militia numerosa Sesostris contra Arabiam duxit
sexcenta viginti millia militum. misse et viginti
curres Xerxes supra milionem militum et millia
naviun contra Grecos habuit

Miracula in hominibus. Anaxagoras Crœsus
nunquam riserunt. Antonia nunquam exipuit.
Mithridates veneno vidit Mars ter mortuus Herre
vidit.
Montes flammiferi Aetna Vesuvius Lipara
Mortis varia genera. Aquis submersi Palinurus
Leander. Per equos Diomedes Hyppolitus. Per apri
Adonis Anteus. Per leones Hyas. Per serpentes Ca
rion Orestes Cleopatra. Per canes Acteon Diogenes
Gaudio et risu Philo Dionysius Tirannus. Fame
Pausanias Cleantes Philosophi. Fumine Etrusa
tius Empedocles Phaeton Semele. Veneno Socra. Te
Annibal Anaxagoras seipsos interfecerunt. Pyra
mus et Tysbe Leander. Longe a patria mortui
Diogoras Aneas Drusus. Mulieres Docte Musæ
Pallas Cornelia. Musici Timotheus Orpheus Am
phion Orion.
Nauta Typhis Palinurus.
Nutrices Casturnia Oceani Melissa et Amanthea
Jovis Juno et Nysa Bacchi Acca Romuli
Obliviosi Atticus filius Herodis Sophistæ qui nec
experta potuit dicere. Hem qui ex Lethe bibebat
obliviosi facti.
Odium in patriam. Coriolani &c

Odium fraternum Romuli et Remi.
Ocioli Domitianus Imperator
Pastores Amyntas Argus Tytirus Piges Daphnis
Pictores Zeuxis Apelles
Prodigales Cleopatra
Perfidi Ulisses Helena
Raptores Jupiter Pluto Apollo Hercules
Somnolenti Endimion Epamenides
Justi Melitides Midas Amphisides
Taciturni Pitagoras Areopagus Hippocrates
Temperantes Massinissa Mithridates Socrates
Diogenes Epictetus.
Temerarij Icarus Phaeton Marsias Aracne
Venatores Acteon Orion Hyppolitus Adonis Brito.
Venefici et sagæ Onomacritus Circe Dispas ve,
tusa
Venti Subsolanus Circius Eurus Vulturnus
Zephirus Africus Favonius Boreas auster

SEMATA

Aliquorum Regnorum nonnullarum Provinciarum et aliquot Civitatum
Anglia leones in campo rubro supra corona
Austria a laude et dudaquia in campo albo

Boemi d leo albi coloris in corona ac duplici cauda
Bunonid tria poma punica corona sine cruce
Brabantid leo flavi coloris in corona Regia
Brandeburgici marchionatus aquila nigra in albo campo coronata
Castaldi trabes aliquot longe cum crucibus cerulei
Capid tres leones flavi coloris
Gallid lilia 3. corona cum cruce
Germanid aquila nigra biceps cum corona Caesarea
Hispanid Rota hoc Regnum quia constituet sub se varia Regna, ideo etiam varia stemmata habet corona, leones rubrum leonem turres
Hollandid leo in corona sine cruce ruber.
Hungarid leo cujus media nigri media albi coloris est
Hibernid cythara
Italid virgo stans super arma olea scha stas
Lotharingid falcones tres
Lusitanid campus albus et infra illum rex cuta cerulea
Mediolanensis status 5. corona sine cruce et serpens erectus infantem devorans
Moravid in campo ceruleo aquila rubra ubiq flavis alis

Moschovid

Moschovid aquila nigra biceps
Scotid leopardus
Turcid luna pallidi cornibus erectis

Regni Polonid Provinciarum et nonnullarum Civitatum

Polonid aquila alba cum corona aurea.
Cracovien/is Palatinatus/ in vexillo limbis agla
Cracovid tres turres/ cum porta una in qua aquila
Sondomirid Rex in solio et aquila
Lublinen/is Palatinatus/ corvus/ in campo rubro
in cujus/ collo corona aurea
Posnanien/is Palatinatus/ aquila candida cine
corona
Posnanid tres turres/ in porta duæ claves.
Calisien/is Palatinatus/ caput bisontis/ inter
cujus/ cornua aurea corona
Siradien/is Palatinatus/ leo niger medius/ et
semi aquila nigra cum corona aurea
Siradiæ tres turres/ cum porta in medio turris agla
Vielunen/is territorij agnus/ cum vexillo
Vielunij turris
Plocen/is Palatinatus/ aquila nigra cum litera P.
Lanciticn/is Palatinatus/ semi leo ruber et semi
aquila alba.

Dobrzinen.is territorij caput humanum cornu,
tum cū barba super corona aurea
Sandecensis districtus clipeus divisus in duos partes.
Kioviensis media aquila et dimidius bo co,
rona aurea.
Vladislaviensis media aquila nigra et leonis
nigri
Prussiæ ducatus aquila in campo rubro in ejus
collo corona aurea sub dextra ala manus arma,
ta cum stricto gladio
Mazoviæ aquila alba expansis alis
Pomeraniæ gryfus niger in campo albo
Livoniæ et Curlandiæ gryfus albus
Podlachiæ cum suis districtibus aquila alba inve,
xillo ab una parte ab altera parte dquesarma,
tus cum evaginato gladio
Russiæ leo flavus coronatus
Helmensis turris moneduta nigra cum coro,
na aurea
Premisliensis turris aquila biceps coronata.
Podoliæ sol radiatus in campo albo.
Braclaviensis Palatinatus crux alba in campo
rubro.
Camenecensis Urbis S. Georgius in equo dra,

conem inserimen.
M. D. Litvaniæ miles cataphractus
Vilnensis Palatinatus in vexillo rubro ex una
parte cataphractus miles ex altera columna alba
Vilnæ columnæ cum porta in medio
Trocensis Pa. Ques cataphractus in campo rubro
Brodnensis Districtus Idem sed in scuto litera G
Livoniæ Pa. ensis albus erectus in pede cum
gladio in pede dextro in pectore autem litera L
coronata id est Sigismundus Augustus qui hoc
stemma dedit Livoniæ cæsis incorporavit Li
tvaniæ A. D. 1561
Smolensis Pala: Scypio in vexillo rubro.
Summæ necessariæ apponantur nempe Re
mina Regionum Provinciarum et Urbium Da
Fundatoribus Restauratoribus monilibus Num.
Italia, Ausonia, Hesperia Latium Iuventus
Iturial.
Roma triregna culmina l. arces vaticanæ
Regnum caput Orbis Regina Mundi Mater
Legum
Romani Quirini Quirites Iliaca pubes Troja,
Gens Romulidæ Latiales Italidæ
Provinciæ Italia Apulia Venetia Histria

Umbria Calabria Samnites &c.
Polonia Lechia Sarmatia Poloni Lechia adde &
quidd Sarmatæ Lechea propago Vandalicæ
Provinciæ Polonæ Lituania Russia Prussia Bo-
russia Masovia Cassubia Pomerania Ucraina
Samogitia Livonia Curlandia Volchynia
Germania superior Austria Helvetia Rhæto-
nia Rhæticæ Alani Theutones.
Provinciæ superiores Austria Bavaria Rhetia
Bojaria Suevia Lotharingia Alsatia Dania Suecia
Russia Franconia Subaudia Bohemia Moravia
Corynthia et aliæ.
Germania inferior Belgium inde Belgæ Hol-
landia Picardia Brabantia Lotharingia Thurin-
gi Agrippinates Britones.
Hungaria Pannonia Dalmatia Illyricum Sclavo-
nia Pannones Hungari.
Provinciæ ejus Croatia Styria Trans-Silvania
Hispania Atlantea Regna Hesperia Iberia Hi-
berniæ Belgæ end Hesperij Vascones
Græcia et Græci Graij Argi Trojugeni Servi Turcæ
Provinciæ Cappadocia Licaonia Cilicia Thessalia
Cretenses.
Macedonia Albania Corynthus.

Iudea Palestina Abramida Israel Iacuida Sol,,
ymd Hebrei.
Provincia Idumea Phenicea Arabia Samaria
Variarum Nationum celebriores Fluvij
Auro diues Pactolus Lydid Tagus Lusitanid Ibe,,
rus Hispanid Ganges Hidaspes Indid Hermus
Smyrnid Araxis Armenid diues Insubrid Hebrus
Eridanus Italid
Italid Fluvij Tyberis v Tybris quondam Albula Vul,,
turnus Metaurus Rubicon Fradimenus Narda,,
nus Anio v Anigenus.
Poloniæ Fluvij Vistula Sev Vandalus Sanus Bo,,
rysthenes Tyra Tyras Bugus Warta Odera Isther
Radava Warna v Narevium Vilia
Fluvij navigabiles Poloniæ Wisła Dniestr Istr
Narew Obnaycc Bug Wieprz Tyssmienica San
Prosna Warta Pilica Prypec Horyn Dzwina Mu,,
zyna Berezyna Niemen Pserw Słuza Niewiąza
Dwieca Raszen Popio pod Brunswicq Jasiołda mia,,
rium Mlawa Biała Poprodac
Fluvij Germaniæ Danubius Rhenus Visargis Ami,,
sius Lycus
Galliæ Fluvij Arar v Araris Rhodanus Athesis Mo,,
sa Sequana Garumna Isara Albuna Dubis

Hispaniæ Fluvij Duria, v. Duria Thuria Betis
Anga Betuloeminius
Sybyllæ Fluvij Tymbris Hymdra Cyanus Syme,
tus Aretusa Alhates Acis Parthagias
Ægipti Fluvij Nilus cum Paschij Sollennitico Meridiano.

Montes celebriores

Italiæ montes Alpes Apenninus Panganus Por,
garus Lacinium Albanus
Romæ montes Palatinus Celius Exquilinus
Capitolinus Quirinus Tarpeij
Poloniæ montes Carpathus v. Carpathon Vave,
tus Raba Cobrin Javornican Mons Regalis
Mirazow.
Germaniæ montes Rheticus Sybrius Jura Ab,
noba.
Hispaniæ Pyreneus Pyrene Alburnus Cesticæ
Judææ montes Ebron Sion Thabor Carmelus
Libanus
Prodiæ et Turciæ montes Ossa Pelion Helicon
Parnassus Pindus Cyrrha Cyrthus Cytheron
Ida Olympus Phlegra Erimanthus Tempe
Et hæc sufficiant

Ad M. D. P. B. V. M. et OO LL. Honorem.

LABOR 6tus

De Amplificatione

Amplificatio est brevis sermonis in ampliorem sensum dilatatio. Hæc est duplex. Verborum et sensuum. Verborum est per quam res dictionum delectu augetur manente semper eodem sensu Amplificatio Sensuum est quæ non in uno verbo, ut commate sed in oratione integra fundatur. Sit itaq; doctrina de Amplificatione verbali quæ fit multis modis.

Appositione apti Adjectivi ad Substantivum vg Sanguinarium Bellum, miles loricatus cataphractus, mortalis homo sceleratus &c Nota possunt etiam uni Substantivo propter energiam & emphasin addi duo v tria Adjectiva vg Tyrannus crudelis, atrox immanis. Desumitur etiam Adjectivum ab omnibus causis vg cyclopea arma, ferreus mucro, anceps gladius inhumana et cædes rotatus mucro.

Ab effectu proprio ut mucro vulnerans nix aquosa aquæ humectantes.

A natura rei ut humida nox sicci ventus inhospitalis caucasus flamma urens

A loco ut agrestia poma, sylvicolæ fauni, pestana

rosa hybleum mel Thessalicum venenum, corynthi-
um es, etythred gemmd, Dodoned quercus, Syria
purpura, turres Dardanid.
A situ ut persiles horti, montosa armenia, campe-
stris Polonia.
A tempore ut sus crastina, grando hyberna, rosa ver-
na, autumnale pomum.
A duratione temporis ut quatriduanum cadaver,
diuturnum iter.
A similitudine seu Metaphora ut grando saxea,
frons eburnea, purpureus vultus.
Ab antonomasia seu eruditione ut socratica patientia,
Hercules columnd, muri chinenses.
A moribus ut quadrusi senes seu morosi, pius Aneas.
A parentibus ut Saturnia Juno, Anchisiades Aneas.
A patria et legione ut Thessalus Achilles, Thebanus
Hercules.
Ab habitu ut pharetrati Getoni, veritas nuda, lorica-
tus miles.
Ab inventoribus ut Vulcania arma Palladia Juna.
A qualitate ut albi cygni, Aethiopes nigri, claudicans
Vulcanus.
A quantitate ut ampla domus, procera arbor, tri-
palmaris nomuntio.

A numero ut rara Juventus frequens populus.
A praterito ut Triumphati Medi, Victores Romani.
A presenti ut aer malignus.
A futuro ut fertile semen.
Ab insignijs ut caduciser Mercurius, armier Hercules.
Ab ornatu ut cincti Capilli.
A vitijs eorum imitatione ut voraces Parcæ aures fide-
les.
Ab actionibus et modo operandi ut Domitor mon-
strorum, Achilles debellator orientis Macedo.
A damnis illatis v inferendis ut naufragum
mare, populator miles.
Ab imitatione sensuum ut vocalis sylva, loqua-
ces charta, surdi scopuli muti pisces.
A pretio et estimatione ut vilis sermo mores
aurei.
A fortitudine ut debile ingenium, invincibile fatu
Ab opulentia ut pomifer autumnus gemmifer Gan-
ges.

Secundus modus amplificationis
1mo appositione Adjectivi regentis casum qd
facile potest desumi ab actione v passione ejus
sius rei vg consul juris peritus fortis miles
pugnat fy fortis verte in substantivum forti-
tudo

tudo ly miles pone in genitivo adde denig substantivis adjectiva apta et habebis imper fracta generosi militis pugnat fortitudo 2do ponuntur etiam duo substantiva loco unius quod fit 4plr 1mo appositione alterius substantivi substantiva continuata v per definitionem Mars bellorum preses, Bellona castrorum arbitra, pax Regnorum anima, concordia Provinciarum funda mentum, scissio libertatis jactura, sapientia mode ratrix Superiorum, ausa criminum Mater, pecca tum pestis animæ 2do a similitudine ug testudo tarditas, gygas animus phœnix fortitudo 3tio ab effectu et causis laudator clarus, regnator Thebanus, gladius parricida 4to ab adjunctis et insignijs Deorum locorum Personarum Regnorum Provinciarum quæ subitio

Veneris columbæ v gineceú. Bacchi mirthus v hedera
Apollinis arcus pharetra cythara Junonis pavones
Palladis umbo hasta cassis, Polonicæ alba aquila
Germanicæ nigra bicep. acquila Moschovicæ draco
Sveciæ leo Austricæ alaudæ
Scythicæ fulmen Lithuanicæ equus
Gallicæ lilia Persicæ sol
Præsulum infusa crux annulus pedú Papæ triregna claves

Senatorum cupules v laticlavia Mareschalci scyppio
Mortis fasces ligones pharetrum
3tio additione adverbij ad verbum vg gloriosè pro
Patria in senatu stetit v efficaciter pro indemni-
tate Patriæ in comitijs peroravit v sedulo Poëta
composuit carmina 4to Adverbium vertatur in no-
men vertaturq in Ablativum cum preposithone
addito Adjectivo honorificè susceptus legatus fu-
it sic summo cum honore legatus susceptus fuit
v summa cum audacia pugnabit miles si de
5to resolutione verbi in substantivum vg amo
Deum ly amo verte in nomen amor quod pone
cum aliquo verbo apto sensui huic observando
constructionem vg prosequor pone sic summo a-
more prosequor Deum odi peccatum pone odii
verte sic, summo odio prosequor peccatum vg sa-
gro amore erga Deum quali amore? inextincto amore
6to quare potius adjectivum inextinctus amor?
quia verbum sagro requirit tale Adjectivum
6to per comparationem vg audax est verte in
comparativum audacior hoc pone cum suo casu
nempè ablativo vg hic vir ipso audacior Hercu-
le v hoc viro nemo audacior reperietur similimo

do

do per superlativum v per verba significantia superlationem 2mo fusius de hoc modo Amplificationis scilicet non addendo comparativa et 3mo considera Adjectivum cum quo comparari possit vg mollis et occurret tibi pluma cera sana hoc ita substantiva verte in Adjectiva cereus plumeus &c Denig ad hoc Adjectivum amplificandum venustus quere quis fuerit venustus et veniet tibi Adonis, Narcissus, Charites, dices venustior Adoside, formosior Narcisso, suavior Charitibus si vero sic verbum dilatare considera quis hoc etiam fecit vg pingo vide quis hoc etiam pinxit et veniet tibi Zeuxes, Apelles, Pharasius, et dices ingeniosi artem emulatur Pharasij v pulchre pingit vix imitandam Apellis manu efformat imaginem v istud verbum gaudeo reflecte te quis etiam solet gaudere et occurret tibi victor capta preda nauta in littore, peregrinus in patria, colonus in messe et sic forma phrasim non minus me exhilaratum scio, quam superatis Oceani naufragijs in optato littore nauta v quam si difficiles viarum emensus Peregrinus aut fractus in patria sessum son

giori

giori itinere fixisset pedem.

Quo Ab eruditione vq turpe est otiari quere qui fuerit otiosus Invenies Domicianum qui muscas continuo capiebat verte hic turpe est cum Domiciano venari muscas v inter arbores cum Trajano tradere v vituperanda est lo. mrolentia quere qui fuerit somnolentus invenies Endimionem verte turpe est altum sterere cum Endimione

Modus amplificationis per casus Grammaticales

Habita propositione considera quid sit dictio faciis ut possit intorqueri per casus omnes seu etiam quid habet vim propositionis istius et in qua prdcipue fundatur sensus illamq duc per casus vq prius verbum quod occurrit propositione si necesse vertendo in nomen vq Virtus promovet ad honores No: Nihil adeo sa honorum quemq consuevit promovere sapientia quam virtus Pe: Serenissimus virtutis explendor in solio honoris amat residere Da: Dediti Virtuti animi sine dubio de Acc: Nunquam prima honorum insignia virtutem latere

possum. Vocativi usus rarus est sed tamen potest adhiberi per Apostrophe vg O prima ad honores promotrix virtus sine cuius suffragio nullus aspectatur Honorius. Abs. Absentem carentem virtute humana pupilla vidit Honorarios possidere fasces

Propositio Contentuie mię prezencya twoia w progach moich quam per casus duces hoc modo No: Długo oczekiwana bytność WMci Pana w progach moich, dziś dopiero życzliwemu sercu nie małą przynosi exhilaracyą. Gen: Porządana bytności WMci Pana w progach moich chwila pełne radości w domu moim prowadza momenta. Dat: Wiele powinienem w domu moim iaśnieiącey dziś prezencyi WMci Pana, ktora pałacu uzbroi rozpędzuiąc abundancyi attiid splendorewszystkich stan papierza Accu: Widzieć tą dziwiącą w domu moim bytność tego wszelkiey dla mnie konsolacyi obfitość contineatur Abla: Dawno porządaną w progach moich WMci Pana bytnością wesołe dla mnie zawitały momenta, kiedy wspomniawszy na

Iuge

sługę swego tyle dla mnie pozwala iż Bezpieczeństwo zelmoge (y na tym mieyscu veneravi osobę Jego Utilis etiam hic modus ad ampliandum sensum si te reflexeris ad ordinem Grammaticum vg Primo insolentiã non debent dissimulari; Quare si non potest intrare substantivum aliud p regulam Quotiescunq; invenies juvenum detuq; si non potest aliquis addi Ablativus cum praepositione in cum occurret tibi in loco prohibito in loco modestiã in Schola &c Detuq; si non potest etiam addi nomen cum praepositione a v ab exerit à directore vg Primo insolentiã literariorum Juvenum in loco modestiã et studij nullo modo a Directoribus debent dissimulari.

Modus amplificationis per particulas quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando, Accepta propositione respecte te ad has particulas singulas percurrendo vg Libertas potest defendenda ad particulam quis respondet tibi libertas cui v adde aptum Adjectivum v amplifica a Definitione vg pretiosissima Regni nostri

Ari gemma libertas. Quid id est quid faciendum est defendenda, quid est autem defendere nihil prospicere nisi tuhis permittere per quod cadere potest. Ubi in senatu in comitijs in congressibus Quibus audijj voce consilio sano agendo est sumptibus. Cur quia alias nationes superamus ista quia est inestimabilis thesaurus Regni Quomodo fideliter non fraudulenter omnu conatu Quando semper maxime quando periculum imminet.

Fit etiam amplificatio modo infra posito

1. Per additionem adverbij vg hic propositio. Iste homo fortis; sic iste homo summopere est fortis.
2. Per comparativum isto homine nemo fortior é.
3. Per superlativum omnium fortissimus iste homo.
4. Addito verbo iste homo cunctos excedit fortitudine.
5. Per redditiva vg iste homo adeo fortis est ut in fortitudine sua vix alterum parem habeat in Mundo.
6. Per Destitutionem infractus viribus Atlas v alter fortitudinis imperfracta Alcides.

7. Per Quoties cunq; Rara viri fortitudo.

Sunt et alij modi amplificationis de quibus suse quisq habebit in Rhetorica, hic tantum pro corollario huius doctrinæ unum subijcio nempe per substantiva et Adjectiva tam laudis quam vituperij et particulas reddituas.

Index horum

Adjectivo	Clarus	Fortis	Sublimis
Laudis	Commodus	Gemmeus	Venerandus
Admirabilis	Clemens	Glorios.us	Utilis
Amabilis	Constans	Hilaris	Substantiva
Argenteus	Contentus	Honoratus	Laudis
Aureus	Desiderabilis	Illustris	Adamas
Augustus	Diligens	Jucundus	Agnus
Beatus	Divinus	Justus	Ara
Blandus	Doctus	Laudabilis	Astrum
Bonus	Dulcis	Nobilis	Cælum
Candidus	Elegans	Potens	Consolatio
Castus	Egregius	Pulcher	Cor
Celebrandus	Eximius	Rarus	Corona
Charus	Floridus	Salubris	Crystallus

Deus
Delectatio
Flos
Gratia
Laurus
Lux
Odor
Pax
Præmium
Purpura
Quies
Radius
Rex
Regnum
Religio
Rosa
Salus
Sceptrum
Sol
Templum
Thesaurus
Victoria
Vita

Adjectiva

Vituperij

Asper
Atrox
Barbarus
Caducus
Certagiosus
Contemptus
Crudelis
Deformis
Effrons
Fallax
Fœdus
Incommodus
Inconstans
Intolerabilis
Inutilis
Malus
Miser
Molestus
Nocens
Periculosus
Sordidus
Temerarius
Timidus
Vanus
Visus
Substantiva

Vituperij

Acutus
Bellua
Bellum
Bustum
Cadaver
Calamitas
Carcer
Catena
Crimen
Cuspa
Dæmon
Damnum
Dedecus
Dolor
Fax
Fames
Fel
Fœditas
Furges
Homicidium
Morbus
Mors
Odium
Pecus
Seditia
Serpens
Servitus
Spina
Stultitia

LABOR 1mus

De periodis earumq requisitis

De Commate

Comma quod dicitur Q. Incisum est pars orationis brevissima sensum aliquem habens. Dicitur brevissima quia nequit ascendere 10 syllabas et descendere ad 1. Dixi sensum aliquē quod exhibet sensum imperfectum.

Membrum est pars major periodi sensum aliquem exhibens perfectionem commate; Hoc est. duplex Simplex et Compositum.

Simplex est quod sine ullo commate profertur vg alium bella gerit. Compositum. qd ex duobus v ex pluribus incisis componitur vg et sapientia et sobrietas, et pietas optimē bellat. Differt Membrum ab Incisio quod membrum potest ascendere ultra 10 syllabas et descendere ad 10

Nota Membrum non posse confici sine verbo personali.

Quid sit cesim, membratim, et periodice dicere

Cesim dicere est per commata dicere vg non aurum, non gemma, non Nobilitas sed virtus ornat hominem. Membratim dicere est plura membra cum verbo personali uno claudere. Periodicè dicere est rotunde dicere nec brevibus nec longis membris vg Ad digne celebrandum Nomen tuum quod universus depredicat Orbis extera non sine admiratione testantur climata ipsum necesse e mortuari cinere resuscitare Arpinatem

Quid est Periodus?

Periodus est oratio composita ex incisis et membris sensum perfectum absolvens. Dicitur oratio quia quodlibet periodus habet in se sensum perfectum per quod differt à commate.

Quotuplices sunt Periodi

Duplices Propria et Improprie. Propria sunt quæ certum numerum membrorum habent Hæ sunt duplices. Simplices et Compositæ Simplex est tantum una scilicet ex membris. Composita reliquæ tres, quia partium

correlativis ligantur. Impropriè sunt quæ non constant certis membris.

De Periodis Propriis.

Periodi Propriæ sunt 4. Unimembris seu Monocolos. Bimembris seu Dicolos. Trimembris seu Tricolos. Quadrimembris seu Tetracolos.

Unimembris est oratio constans uno tantùm membro vg super hunc sensum. Nihil sine labore cuiq; venit. Nemo absq; sudoris imbre copiosus fortunæ habuit florilegium.

Bimembris est oratio constans duobus membris v. est oratio duorum membrorum ambitu absoluta vg super hunc sensum Emitur sola virtute potestas ibris Na naywyższe godności stopnie sama tylko cnota promowac zwykła a nie kto inszy ibris Daremnie sobie ten królewskie obiecuie purpury kogo do nich godnym nie czyni cnota kandydatem.

Trimembris periodus est constans tribus membris in protasi uno est in apodosi duabus vg super hunc sensum Exercitatio na

turam perficit. Abris Optimus est perfectissimg
Magister est continuus usus Abris Ille solu-
modo in sua arte inter ceteros eminere so-
let mortales quicung quotidiano labore exer-
cet naturam. Abris Nunquam Universo Orbi
terror Gentium Hercules robur vijs esg mon-
stra set suas cum admiratione serpentes edo-
muisset hydras si prius in cunabulis teneras
adhuc manu serpentes non discerasset.
Quadrimembris Periodus est quae constat q.
membris quorum duo possunt esse in prothasi
duo in apotosi dug Emitur sola virtute
potestas. Wielki to szczęścia honor na sa-
chetney Lucyny być wyższe gnowanym łonie,
nie posiedzia tego chwała kto się z Jasnie
Oświeconey urodzi familij iednak że żaden
z tych na prawdziwe godności nie postąpi
Lubeckia, puki go do nich cnota nie zaleci

De Periodis Impropriis

Impropriæ Periodi numerantur S. Schino-
teneg Periodus Pneumatica Periodica cir-
cumductio, Pneuma et Tasis

Schinoteneg

Schinotenes est quæ habet membrum prolixum et
ad instar longi funis extensum vg Stante inter
Regno Polonæ quite omne vestrum robur vires ar
ma substantiam fortunas ad resistendum conju-
rato Patriæ hostis impendite.
Fit duplicater Trajectione verbi v Quando plura
Incisa ad unum verbum referuntur quod potest
v a capite v in fine poni
Periodus Pneumatica est quæ constat membri
prolixi seu Schinotenici vg si quando eruditio
quæ ex literarum cultura datis posteritatian-
nalibus Veterum Classicorum Virorum majo-
rumq desumitur gestu à quolibet Polono colen-
da est Juvene si humanarum literarum peritio
cui omnes inhiantur dotes conservanda est
si quando ingeniosa Palladis industriæ stu-
dendum est quando bellorum detonant tem-
pestates et suis Regna exuta sedibus omnia
male proscribunt Humanitatem etenim per
artes literarias sine dubio ad cum reducuntur
Periodica circumductio. Hæc Periodus est li-
mitis

nisis periodi propria sed conditiones periodi
propria non habet ꝫ enim non ligatur prolati
cum apotosi ꝫ non est sufficiens membrorum
longitudine ꝫ plura ponuntur membra vg inso-
mnes in campo Martiali milites ducunt noctes
vos domi sedetis bellorum tonant fulmina
vos serenos ad symphoniam agitis dies impen-
dent cervicibus barbarorum gladij vos leta fron-
te gaudea prosequimini arma arma accipite
et in defensionem ea vimbrate patrie ꝫ cibus
probitatis teligit metam quam sud etatis ad-
huc corporis mollis puer et morum gravitate
vir erat

Pneuma est adeo abundans commatibus et
membris interclusis ut tamdiu dicatur quam
diu suffidat Spiritus dicentis. Hoc duas ha-
bet partes Diatiam latine intentum et solet
esse longius. Altera Epilogus seu Conclusio
Quasi idem fere est cum Pneumate nisi sola
differt longitudine à priori ita namq in Ja-
et Diatia seu intentum cum Epilogo est lon

ga

ga ut Spiritum excedat Oratoris. In Pneumate vero Epilogus brevior esse potest quam Intentum

De Conditionibus bonæ Periodi

1. Ut quævis Periodus habeat in se sensum perfectum et absolutum
2. Ut quævis Periodus habeat protasim et apotasim sibi correspondentes.
3. Ut neq; longitudine excedat neq; brevitate detrahat ex certo Syllabarum numero
4. Ut in Periodo apotasi dependeat à protasi quod sit beneficio illarum particularum reddituar tantus quantus talis qualis eo quo harum brevis subicitur tabula

Adeo ut	Dum interea	Ita quasi
Adeo ut non	Etsi tamen	Licet tamen
Quæ ac	Hactenus nunc	Longe aliter atq;
Aliter atq;	Id circo quod	Magis quam
Aliter quam	Idem quod	Minus quam
Antea prius qm	Ideo ut	Nemo qui non
Cum tum	Inde unde	Nihil aliud nisi
Cum iam	Ille qui	Nihil magis qm

Non solum verum etiam | Quamdiu tamdiu
Non plus quam | Quoniam ergo
Paret ut | Tot quot
Prope est ut | Totie quotie

Modi exornandi Periodum

Sunt etiam nonnulli modi qui summe ornant Periodum Auditoribus reddunt gratiosam ac venustiorem de quibus sit

Desumitur modus exornandi Periodum à figuris præstantioribus quales sunt Interrogatio, Correctio, Traductio, Annominatio, Intraposition &c vg Perpetuum illi negotium fuit cum iteris affirmare nidi verius idipsum compellare otium debeam quod adeo luam pervagebat casum ut nulla ei esse videretur cura.

Nota 1mo Ablativus absolutus elegantter ab initio Periodi usurpatur vg torquente animum mala conscientia huius expediri quiete potest

Nota 2do Adjectivum dissillabum Substan

tivo

tivo polisillabo anteponitur vg Magna fortis
fudicijs gloria seipsum triumphare
Nota 3tio Comparativa et Superlativa postpo-
nuntur substantivo vg Virtus ad agendum
comparatur acriorsi ad sit stimulg glorioser
Nota 4to Particulam nemo nullus alius in fine
potij vg Qui labefactantem evigeret Polonia
reperius est nemo.
Nota 5to Verbum substantivum pulchrè po-
nitur in medio vg Puchrum est doctrinarum
varietato excellere
Nota 6to Infinitivus Passivus usitatus est
in fine vg Scelesto nec venia potest dari nec
speran
Nota 7mo Pulchre desinit periodus in ver-
bum numerosum vg Regnum Polonid Sa
pientis vigilantid Regis selertia conser-
vabatur.
Nota 8vo Nominibus Propryis in laudem
vel vituperationem positis ornatur notabiliter
vg Superbe Carthaginis domitor Scypio, vel Or

to

Orthodoxæ Fidei acerrimus propugnator Sappis Constantinus

Nota gro Epitheta negativa Periodis decus adiunt vg Non inconsultus fecit vel non deliberato animo dixit

Nota 10mo Comparativus pulchre ornat principium Periodi vg Modestiorem diligentiorem hoc adolescente difficile invenire Fortior ille Heros qui non tantum fortissima quam qui seipsum vincere studet

Et hæc sufficiant de Periodis

Dicta medica

De Conservanda valetudine

Si tibi deficiant medici, medici tibi fiant
Hec tria mens hilaris requies moderata diesta
Musica Iange lyram digitis animi dolor omnis abibit
Dulci sonum reficit tristia corda melos
Jocosi amicus Utere conviviis non tristibus utere amicis
Quos nugul et risus et joca grata juvant
Cena Est magna cena stomacho fit maxima pena
Ut sit nocte levis sit tibi cena brevis
Potus Vina bibant animalia homines caetera fontes
Absit ab humano pectore potus aquae
Caro porcina Est caro porcina sine vino pejor ovina
Sed si des vina tunc est cibus et medicina
Cibus et potus Temporibus veris modicum prandere juberis
Sed calor estatis dapibus nocet immoderatis
Autumni fructus cavelas ne sit tibi luctus
Demensa cume quantum vis tempore brumae
Locio post mensam Locio post mensam tibi confert munera vina
Mundificat pasmas et lumina reddit aquosa
Si forte vis sanus ablue sepe manus

Post pisces nuxit post carnes caseus adit
Unica nux prodest nocet altera tertia mors est
Post pisces vinum mittes si non mittes ingens
Pisa pessibus ablatis sunt pisa bona satis
Ova singula post ova pocula lume nova

EPIGRAMMATA

Digna notatu

Hoc mihi suspectum est quod sedes bene Posthume
Non bene semper odit qui bene semper amat
Omnibus amissis a tergo et fronte capillis
Quid tibi iam restat perdere calve caput
Ad calvam Hermogenes mappam adducitur unguem
A calva semper rettulit Hermogenes
Non nostri faciunt tua quod tibi tempora sordent
Sed faciunt mores Celiciane tui
Illa mihi patria est ubi pastor non ubi nascor
Illa ubi cum natus non ubi natus eram
Claudi amicitiam numeres plenumque dualis
Vox in pluralem multiplicatur amor
Furtum non facies Furtum scribitur hoc sed

Hdc non occidet pertinet ad medicum

LABOR Ovus

De Tropis

Ante omnia expedit nobis naturam et Originem Tropi indagare. Deducitur itaq' Tropus à Graeco vocabulo Trepo quod latinè significat verto seu muto. Inventus vero Tropus Necessitatis delectationis et maximè dignitatis usurpatur. ergo.

Quid est Tropus?

Est verbi y sermonis à propria significatione ad impropriam cum virtute translatio dicitur cum virtute id est. cum similitudine bona

Quotuplices sunt Tropi

Duplices in verbo et sermone sivè verborum et sententiarum y dictionis et orationis

Quod sunt in Verbo

Quando solum una dictio transfertur à propria significatione impropriam vq ponitur Mars pro bello, verba volant, cetera festantur

Quid sunt in sensu

Quando mutatur plurium dictionum in oratione
significata seu est sensus integri a propria si-
gnificatione ad impropriam translatio

Quot sunt Tropi in Verbo

Sunt 4 Metaphora, Synecdoche, Metonymia,
Antonomasia, Onomatopoedia, Catachresis, et
Metalepsis.

Quot sunt in Sermone

Sunt 5 Allegoria, Ironia, Periphrasis, Hyperba-
ton, et Hyperbole

Quid est Metaphora

Metaphora dicta latine translatio est quan-
do verbum v vox aliqua propter similitudine
a propria significatione ad impropriam trans-
fertur vg Celum videt quando est serenum,
fluctuant Aristæ, serena mens. Metaphora
fit. 4 modis. 1mo ab animatis ad animata
vg homo latrat v ambitiosa ingenia ad cessa
honorum vota, fastigia v desidiosa ingenia
serpere ad studia consueverunt.
2do ab inanimatis ad inanimata vg si aliquis
vellet exprimere tempora calamitosa diceret

ferrea /dcula aurea tempora

3 Ab animatis ad inanimata vg rident campi, lapides loquantur, testentur parietes cdcutiet fortuna, iracitur mare, parnassea testatur ru,, pes quod dignos habeat ibicolas

4 Ab inanimatis ad animata vg Juvenes sterile,, 5 scunt homo saxeus

Synecdoche latinè intellectio est quando pro uno ponitur aliud v unum ed alio intelli,, gitur fit octo modis

1 Cum pars pro toto ponitur ut tectum pro domo v limen vg O! tecta misera puppes mergut

2 Totum pro parte ut fons pro agua vg Vina libant homines cdtera animalia fontes v fonte extinxit sitim urbs combusta

3 Unum pro pluribus ut Polonus triumphat pro Polonia v hostis vastavit Polonia vv

4 Plura pro uno ut Hercules corda pro libertate opposuit Ciceroues Platones pro Cicerone Platone vg loquantur Hortenzij, testentur opera tua, eloquentissimi Ciceroues

5 Species pro genere ut rosa pro flore vg auster

perflat hortum meum
6 Genus pro specie ut leo transmarinus leo pro leone vel ico Europia, Ales, Floricus, ensis pro quolibet ense
7 Antecedentia pro consequentibus ut aurora pro die fumus pro igne vixerunt pro mortui sunt
8 Consequentia pro antecedentibus ut nox pro occasu

Assignatur etiam modus genus scilicet materia pro re confecta vg gemmis et auro coronatus pro corona ex gemmis et auro

Metonymia latine submutatio seu denominatio cum res una pro alia vicina intelligitur seu denominatur fit octo modis
1 Quando ponitur pro causa pro effectu ut solari pro effectu solari hic etiam spectat Author pro opere vg legi Ciceronem pro illius scriptis
2 Quando ponitur inventor pro re inventa ut ceres pro pane Bacchus pro vino &c.
3 Effectus pro causa ut scelus pro homine scelerato paludatum scelus virum ebrii

vg pallida mors/ equo pulsat pede pauperũ
taberna/ Regumq; turres/

4 Continens pro contento Civis/ pro Incolis/
Polonia pro. Polonis/ Roma pro Romanis/ va-
gina pro ense vg illud Polonicũ pro exemplo sit
Wie ostym Cudkow Chocim u Kraina
Wie y Zorawno Wolen y Podole.
Zdradna Wołoszka ciemna. Bukowina
Y dalej o tym wie zdzicz ale pole

5. Conten tum pro continente vinum pro crate-
ribus/ unus pro Comes/ vg Cratere/ magnos sta-
tuunt et unus coronatus.

6. Possessor pro re possessa ut Rex pro suo Re-
gno vg iam proximus ardet Vicinos pro.
domo ipsius

7. Signum pro re signata ut sceptrum pro Re-
gno saguum pro bello Toga pro pace vg sus-
sit victrices aquilas

8. Dux pro exercitu vg Alexander Originem sub-
egit. v succumbit Annibal

Antonomasia est nominis/ pro nomine positio
fit octo modis

1. Quando ponitur dignitas pro nomine ut militia cælestis Princeps pro Michaële, Polonus Monarcha pro Rege Poloniæ Romanæ facundiæ Parens pro Cicerone Veronianus Institutor pro Seneca Hipponensis Præsul pro D. Augustino.
2. Definitio nominis pro ipso nomine ut ars benedicendi pro Rhetorica anima variorum pro nomine arsmetrice carendi pro Poëti
3. Dum adhibetur vocabuli Etymologia ut Filio Patrui pro D. Jacobo, aurei oris Pontifex pro D. Chrysostomo
4. Patria pro nato ibidem ut Aquinas pro D. Thoma, Arpinas pra Ciceronè, Venusinus Vates pro Horatio.
5. Nominis à re gesta descriptio ut universi Orbis triumphator pro Alexandro, Trojani scriptor belli pro Homero Farsalidæ scriptor pro Lucano Encomiastes Honorii pro Claudiano.
6. Dictum pro dicente vg. ille qui nunc Mundum quor nominavit pro D. Augustino, aurea sacram famem appellavit pro Virgilio.

7. Appellativum pro proprio ut Urbs occidenta.. lis pro Roma philosophus pro Aristotele Apostolus pro D. Paulo

8. Proprium pro appellativo ut Crœsus pro Diuite Midas pro avaro, Irus pro paupere, Galenus pro medico, Hercules pro forti.

Anomatopœia est nominis fictio aut verbi ad majorem expressionem quando volumus ipsam rem exprimere ut cornix crocitat, tuba taratantarisat, equus hinnit, catus glaucitat, ranæ coaxant ovis balat. bos böat huc etiam spectant verba Ciceronis o matriso patriso

Catachresis latine abusio quando aliqua dictio amittit propriam significationem et acquirit novam et hic Tropus adhibetur etiam necessitatis causa quando non est nomen proprium quo res insignatur v denominetur et sic dicimus folium libri, pes montis, cornu montis v altaris grandis, oratio pro longa martem spirat.

Metalepsis latine transumptio est cum quasi gradatim itur ad illud quod verbis ostenditur et ut supra quando dictio novam assumit significationem

grificationem vg ducis fumu, patrid uti ex fumo focum ex foco domum ex domo domesticam re-
stigimus habitationem et illud Virgilij. Post
aliquot mea regna videns mirabor aristas ubi p
aristas intelligitur messis per messem estas
per estatem annu
Nota 1mo differt Catachresis à Metaphora
quia Catachresis ubi deest proprium verbum
uditur alio. Metaphora vero proprium com
mutat alieno.
Nota 2do additur etiam Tropus unus qui di-
citur Antiphrasis cum vox contraria pro alia
ponitur ut bellum dicitur quod minime bel-
lum lupis quod neminem luceat parce quod
neminem parcat

TROPI IN SENSU

Allegoria latine Inversio est Tropus qui ali-
ud ipso sensu aliud verbis præfert v quan-
do non una tantum dictio sed totus sensus
propria amissa significatione acquirit novam
vg ovem lupo commisisti id est remisisti

id aquo

id a quo maxime imminet periculum v claudite iam pueri rivos aut prata bibere loco cessate immersum spatijs confecimus aequor pro laboravimus huiusmodi exempla in sacris Literis inveniuntur, ut est parabola de vinea Dei de navicula fluctuante de grano Lyra„ pis quæ omnia per Allegoriam dicta sunt ubi aliud verbis aliud sensu significant

Quotuplex est Allegoria

Triplex Pura Mixta, et Compositа. Pura est quando tota oratio v periodus allegoricè exponitur vg Tectū habita et noris quam sit ti„ bi curta supellex. Mixta cum translata non translatis miscentur vg in naufragio vitæ anchora nostra spei est. Virgo Maria v Murdus mare est quia varijs periculorum et adversitatum quatitur procellis. Composita est cui similitudines et Metaphoræ miscentur v quando seorsivè ponitur sensus translatg v similitudo aliqua v comparatio seorsivè sensus proprius, et hæc est spectatissima vg procellosa fluctuans semper vulgi amicitia

propo in odia turnultuatur fluxu

Ironia latine irrisio seu explosio contrarium significans quod verbis exprimitur ut audacē asserendo qui nimium timidus fortissimum qui imbellis est vg Cicero in verrem Quid agis bone custos defensor Provincial Tu inprudentior quam metuebas Species habet 5

1. Sarcasmus est jocus cum amaritudine vg a primis annis equestri dignitate insignitus torquem gerebas in cruribus v vigilantissimus in strictipio strenuissimus in gyrecio.
2. Asteismus est jocus urbanus nullā simplicitate carens sic quidam inguloſum nomine Alexandrum dixit Hic est Alexander cui totus non sufficit Orbis
3. Micterismus est etiam irrisio sed magis fi gestu quam verbis quando naso suspenso aliquid fastidimus
4. Dybrismus qui fit in colloquio cū adversario.
5. Cauterismus cum dura gratiosis verbis mitigantur vg mollius fabrare potes.

Nota

Nota addit̃ etiam ꝑpetuo 6ta nempè
Mimesis cum alterius mores carpimus aut
verba imitantes aut gestus ut Horatius:
O! cives cives quærenda pecunia prius est
— — — — — — Virtus post nummos
Periphrasis est circuitio per quam plurimis verbis aliquid amplificatur quod uno
v paucioribus exprimi ꝓterat vg Generis
humani assertor et vindex id est Xtus
Dominus Posoni Imperij conditor id est
Lechus Li Ovidius verba hæc multa mala
pertulimus li exposuit per hunc Tropum
Quot frutices sylvæ quot flavæ Tygris arenæ
Millia quot Martis gramina campus habet
Tot mala pertulimus. — — — —
v honorem contempsit. Non illum Augusti
Diadema tutum ꝑstendor non aurea ceptri
Regnatoris majestas non Tyrius imperialis purpurâ rubor in sui ambitionem pertraxerunt.
Hyperbaton latinè trajectio cum quadã
elegantia ordinem Grammaticum transver-

tens

ter fit dupliciter

1. Perversione cum verba proxima inter se antecedenda alicujus verbi interventu separantur v quando id quod antecedere debuit immediate postponitur vg quibus de rebus qua de causa magna cum diligentia hoc revidetur facta

2. Transmutatione cum voces extra ordinem constructionis collocantur, ut ubig Lineas armis triumphat virtus

Hyperbole latine Lupersatio quando res v augetur minuitur v minuitur ut pauxillum habet cubici ut velocius volante ave currit vultus ipse latere quod acu tangi vix potest.

Fit hic Tropus quinque modis.

1. Cum res pro persona usurpantur vg non est justus sed ipsa justitia, non clemens sed ipsa clementia, non malus sed ipsa malitia, non eruditus sed ipsa eruditio, non sanctus sed sola sanctitas.

2. A rebus similibus vg silice durior, melle suavior nerone crudelior.

3. Ab animalibus ut lepore timidior, fortior leone.
4. A personis Deorum fictorum ut Mercurio facundior, Proteo mutabilior.
5. A moribus gentium ut Sybaritis mollior, Cretensibus mendacior.

Nota res summe perutiles ac necessarie ad non nullos Tropos subjicientur in fine sicut etiam et alia subsidia arti Poeticæ deservientia

LABOR 9nus

De Figuris

Quid est Figura

Est cultior modus loquendi à trito et vulgari sermone remotus.

Quotuplex est Figura

Duplex Verborum et Sententiarum

Quid est Verborum

Est cultior modus loquendi consistens in sola collocatione vocum v quæ ex certis constituitur dictionibus quibus sublatis etiam ipsa tollitur.

Quid est Sententiarum

Est cultior modus loquendi quam vulgaris consistens in sensu apto et affectu ad permovendos animos.

Quo differt Tropus a Figura

Quia in Figura debent esse dictiones simplices consistentes in certa et artificiosa verborum collocatione, in Tropis vero omnino

debeat esse translata dictiones, aliquando simul potest esse Tropus et Figura

Quo differt Figura Verborum à sententiarum

Quia Figura Verborum consistit in certa collocatione verborum et demptis aliquibus verbis v mutatis desinit esse Figura Verborum Sententiarum vero Figura demptis quibuscunq v mutatis manet tamen in suo esse vg si per Figuram exclamationis et simul conduplicationis contra aurum invehereris sic: Aurum aurum quod non mortalia pectora cogis: in hoc exemplo simul est Figura conduplicationis nam repetitur ab initio aurum aurum et simul Figura exclamationis; Livero hoc exemplum efferas ita aurum quod non mortalia pectora cogis iam omissa aura dictione aurum. Figura conduplicationis quæ est Verborum tollitur, Figura vero exclamationis quæ est sententiarum in suo esse manet nam hæc in sensu et esse consistit.

Quot modis fiunt Figure Verborum
Tribus modis Adjectione Detractione et Simi-
litudine. Adjectione fit Figura quando eadem dic-
tio sepius repetitur ab initio orationis v com-
matis vg ad arma ad arma milites. Detracti-
ne tunc fit quando aliquid deest in oratione
v quando id quod sepius deberet itari omit-
titur genium fugiendum quod accidit anima.
Similitudine quando plures dictiones in ora-
tione ponuntur sibi similes quo ad litteras
v cadentias v casus. His dictis in genere de
Figuris restat in particulari
Repetitio Figura est quando una dictio in
principio duorum v plurium sensuum v com-
matum repetitur vg aurum effeminat fortes,
aurum profligat hostes, aurum everti Re-
gna, aurum &c
Conversio G: Anastrophe Figura est in qua
plura commata una dictione terminatur v
quando una dictio in fine repetitur vg eun-
dem è Paradiso ait peccatum in nocentibus

vestrę spoliat peccatum Cęsorum officium hu-
mano generi occlusit peccatum
Complexio G. Simploce quando una dictio in prin-
cipio asseva in fine duorum v pluriu̇m sensuu̇
aut commatum repetitur v quando commata
ab una dictione incipiunt et in unam desinu̇
vg Quid homines morituros Dijs miscet non
ne sapientia? quid illos evehit ad cęlestia hono-
rum fastigia nonne sapientia? quid immorta-
lem hominis conciliat memoriam nonne sa-
pientia? Przez cozesmy ad eam ignominiam
et derisum u postronnych przyszli narodow
tysko per discordias, przez coż upada y prawie
ustimano gizie wolność nasza tysko per discor-
dias.
Conduplicatio G. Anadiplosis cum una eadem
dictio in quocunq loco diverso tamen modo
a repetitione conversione complexione repe-
titur v quando aliqua dictio ab initio ejusdę
sensus et repetitur et fit octo modis
1. Quando aliqua dictio ab initio ejusdem sensus
repetitur vg aurum aurum evertendorum

Imperiorum acies v fugite fugite retardum
discordia crimen v Jus ius ab ostatnie Oyczy,,
żna nasza przychodzi ruiny
2. Quando eadem dictio ponitur in fine ejusdē
sensus vg aurum evertendorum Imperiorum
acies aurum.
3. Quando eadem dictio ponitur in fine unius
sensus et eadem repetitur in principio alte-
rius sensus vg Anima Regnorum concordia, con-
cordia firmissima libertatis basis concordia
fulcrum Stabile legum.
4. Quando aliqua dictio in eodem sensu ponitur
et ante Parenthesim et post Parenthesim vg
Virtus quid promovet ad honores hominem
virtus inquam ornat eum.
5. Quando ponitur aliqua dictio in medio et re,,
petitur in fine vg Quisquis non dabit ope,,
rosa labori magno? Labor inquam efficit Di-
vites, labor felicem facit.
6. Quando tota sententio repetitur vg Otium
fugiendum, otium non amandum, otium
devitandum cuiq; suadeo

Traductio G. Polyptote. Est cum eadem dictio sepius repetitur mutato genere numero casu in nomine in verbo modo tempore persona vg A quolibet cive patria exigit amari patrie integritatem cuig salubre amari, patriam proprie vite anteponere necesse.

Incrementum G. Iudesis. Cum ab infimo ad summum gradatim progreditur, Orator vg Probro subm est non defendere libertatem, tyrannicum langvenţi non mederi, barbarum nunc pretiosum non estimare unionem v Pierla w podley kordyeyi człowieku mądrość pierwey ześa kiedy Senatorskie ozdobi krzesła, naypierwey ześa kiedy na Królewskich zasiada tronach.

Gradatio. Cum ex uno verbo in aliud quasi p gradus fit ascensus vg audacia parit fugna, fugna victoriam, victoria triumphum.

Congregatio G. Synonimia. Cum verba synonima ponuntur vg Vicit, prostravit, subegit, perfundedit, triumphavit.

Vota quod non tantum verba sed etiam no-

mina possunt poni idem significantia ut
Academias Platonis, Lycea Aristotelis, Dyoge-
nis crapea pluvre si vis acquirere sapientiam
Nota quod non verba solum sed etiam et sen-
sus idem significantes coacervari solent
vg Hebes est Heroum virtus, si aurea non acu-
catur cote, friget inter pavidos, et sus mi-
saris albinus, si nullo accinditur pudore
Multicopula G. Polysindeton. Est oratio cre-
bris conjunctionibus abundans, vgr Caudg
et seipsum inquietat, et proprio minatur
capiti, et arma in se ipsum confert, qudm
hostium paravérat phalange Vn Brigo oczy-
wiste in Szych niebespieczeństwa, ani śmierć,
ani żadne irruentes super peccatores ma
gnitates in viam rectam nie mogą reducere
Figura p Detractionem
Privatio G. Ecclipsis. Quando aliquod ver-
bum expresse non positum subintelligitur
vg Solvebant debitum mortalitati, illi quos
Universus expavescebat Orbis. Subintellige

Alexandrum Annibalem.

Dissolutio. Quando plures dictiones v sensus ponuntur sine conjunctionibus vg Aurum Civitates, Provincias, Regna Imperia everti.

Adjunctio. Quando plures sensus ad unum verbum referuntur quod potest esse in medio vin principio v in fine vg Tribulatio operatur patientiam, pbtientia probationem, probatio spem v tota reipublicæ corona, fortuna Imperiorum stabilitas colonorum in literato fundatur vertice.

Disjunctio. Quando quilibet sensus habet suum verbum vg Clementia tuetur Regna civium obsequentes, reddit animos, majestati amorem conciliat, accendit amorem erga imperantes.

Articulus. Cum Lingua verba aut nomina intervallis distinguuntur ex oratione vg Athletice pancratice balistice geniliter Musice hodie vivamus, vel Cum terra pontus sydera elementa famulantur.

Membrum 9. Colon. Est breviter absoluta oratio sine totius sententiæ demonstratione quæ denuo alio sensu orationi expediatur vt et amico prodeas et inimicum ledebas

Figura per Similitudinem.

Antonomasia Figura est cum verba parum immutata diversa tamen significatione habentia in oratione ponuntur hæc figura sit 4 modis

1. Adjectione syllabæ vt Quot quot in Orbe videgentes tot numera egentes vt ad parendum non ad imperandum veniste

2. Detractione literæ vt syllabæ vt Juventus nihil ē tui vertus illustrasti et illustrasti Orbem, stri,, det dum videt fortuna v celum

3. Mutatione Syllabæ literæ vt Armis sed armis sea- ptu natura fecit fortunæ munera junera locos ardentes locos existima voluptas dulacta crudelitermata.

4. Translatione literæ syllabæ vt amor Roma Roma amor colo loco Ursula Salanus Polonice Zatron trunc Zaberto bresc Zielnie fata nu

przy sądzisty.

Similiter cadens. Quando casus nominum similiter desinunt vg Omnia dat qui iusta negat v Quod negas amico petenti dabis reponit inimico eripienti.

Similiter desinens. Cum verba similiter desinunt vg parem etatum habent v qui amicum adamabunt, illum ut Regem timuerunt hostes Patria subegisti et stabilem ad te subditorum corda et affectus attraxisti honoremq tibi obsequentem fecisti.

Nota differt hec figura à priore, ideo quia ibi nomina per hanc vero verba similiter terminantur.

Compar. Q. Vocalem Cum plures sensus ponuntur sibi equales quo ad numerum syllabarum vg Potest accidere turpis mors forti viro negligenda vg consulari nec misera sapienti.

Contrapositum Quando plures dictiones contrarie sibi ponuntur vg mortuus vivit dives pauper v non fugis ut effugias ut capiare fugis

gi. v Difficilis ce v non vivi. ut vivas. sed vivis ut bibas.

Commutatio. Quando una sententia esse alia intelligitur sibi contraria vg innocens. Liac. accusatus. sit absolvi potest nocens. nisi accusatus sit condemnari potest. Polonice Mazer czas. Zyc pocznie gdy za Dyczydzie Zycie pozoszy.

De Figuris Sententiarum

Figura Sententiarum quae quandam habet in solis verbis dignitatem. Figurae Sententiarum numerantur plures. quas ego tantum selectiores placuit apponere studiosis Humanitatis

Abscisio Quando Orator inceptum sermonem relinquit auditori v Membrum pro continuatum vg Quos ego sed motos praestat componere fluctus

Acclamatio Cum post enumerata. respectum exigentiam materiae affectu vehementi tanquam obstupefactus acclamat Orator

farte mo[illegible] erat Roma nam condere gentē
vq Ita glorificantur qui vitam pro Patria obtu[illegible]
verunt.

Adversio. Quando Orator derelinquit inceptum
sermonem et ad alium se convertit et alloqui-
tur illum uti personam v rem aliquam vq vos
electi in acie hostes vos Martialis campi

Brevitas Cum multa absolvuntur paucis quae
possent pluribus absolvi vq Humana sunt
ducta fumus umbra tirit verbo ut dicam nihil.

Communicatio Quando Orator intra dicendum
consulit alios v etiam quando cum Auditore de-
liberat vq Quid nam agendum est Auditores
bellum sine instaurabitis fidem et amicas dis-
rumpemus dextras vestro succurrito Judicio

Concessio Cum aliquid licet iniquum causa fi-
ducia concedit Orator vq Esto ut libet vobis
Auditores, obdurata in ima sum pectora nullo
in abyssum vitiorum

Conformatio G. Prosopopeia. Cum res muta
v informis introducitur vq Perorat ia ipsa
Patria loquitur dissuadet p campos sanguis

narrant v ipsa devastata Civitates infortunatos et plenos ruina de se eventus
Congeries. Est coacervatio dictionum res diversas significantia vg Musta eum simus
terreba est discrimina fortuna inconstans,
vesti numerus hostium sessiones Ducum
lubrica sotiorum fides.
Correctio. Quando verbum aut sensum tollit Orator et aliquid aliud in ejus locum
substituit vg Bene vgnitate vestrum nominavit Politicus. Melius dixisset si merum
nihil vocasset.
Demonstratio G. Phantasia. Quando res verbi ita exprimitur ut ante oculos negotium
geri videatur vg De S. Thoma Aquinate Videte Auditores constantiam Thomae in adversis, aspectate inter procaces et dissolutos
Juvenes innocentiam ejus, admiremini inter
impias turbas illius pietatem, polo hic anteactas revocare etates ipse enim oppressorum fletus ferret plane animum v Sequando p maxime inter Gradivi strepitum

aspectantium timore concutiuntur corda
hic formenta revocantia inextasem rapiunt
animos, hic evibrati acinaces hebetant ingenia
Deprecatio. Cum Orator iratum placat animum
u deprecatur vg per Deos immortales te oro sa-
nam quam detraxisti amico restitua.
Nota hic etiam Figura est cum Judicora-
licujus implorat auxilium vg Inter malleum
et incudem mihi posito succurrite Audi-
tores benevolentiâ vestrâ pandite fa-
vorios ut feliciter ad portum mea descen-
dat oratio.
Descriptio q. Hypotiposis. Cum res ante
oculos ponitur non aliter ac si illis u-
surparentur vg Vultus ipsius erat plo-
nus furoris, oculi sceleris sermo arro-
gantiæ
Dyalogismus L. Colloquium. Quando se-
cum ipsa discurrit Orator ac si cum alio lo-
queretur hoc fit maximè per interrogati-
ones et responsiones vg Quis primos pa-

rentes ejecit de Paradiso peccatum; quis mortem struxerat Holoferni Judith, quis Herorum enervavit vires ebrietas, quis profligavit ex acie exercitum discordia

Diminutio. Cum modestia causa ingenio vel alteri dotivalorem minuimus vg Impar Oratoris Lingua Tuo Nomini celebrando sub quo ipse Nullius silentiosus deberet comparere ante te

Disputatio. Quando Orator cum aliquo interdicendum contendit aut disputat in oratione vg Male vobis suadetis mortales suaves esse Mundi voluptates quod non sactantius crudelius macta[illegible].

Distributio Cum aliquid totum in plures distribuimus partes v Orator dividit vg Fama Nominis Tui universum impleverit Orbem, Latepatentem Hispaniam, florentes Gallias, victoriosam Lechiam magnitudine Nominis Tui attonitam reddidisti

Dubitatio. Cum Orator quasi in ambiguo po-

situs quærit ex alio quid sit dicturus vg Quid agam Auditores? quo accusationis inclinationes inferam? quam sententiam in perduellem feram? unde in scelestum pœnam sumam parcere ne? vel redarguere illum debeo.

Effictio g. Characterismus. Cum Orator alicuius corporis exprimit formam vg Videte illum minaci intuentem vultu inflammati oculi ignes spirant linguam plenam maledictis de totum corpus veneno infectum.

Dissimilium conflictus. Cum plura dissimilia seu de certantia in oratione ponuntur vg Cicero Illa superior oratio fuit necessaria hæc erit voluntaria. Illa ad Judicem hæc ad Pisonem, illa pro reo hæc pro Roscio, illa victoriæ hæc bonæ æstimationis causa fuit comparata.

Execratio Cum Orator odio aliquem prosequitur ac eidem malum imprecatur vg Dii te perdant infamis bellua absorbeat te fera pondus inutile deglutiat te acheronti

pasus informe monstrum v. In tale percussum caput sua Jupiter convertat fulmina
Exemplum G. Paradigma. Quando v factum vel dictum vel utrumq sine narratione adfert Orator vg Vivamus ut Domitianus Cesar semper in rugis semper in otio
Expeditio. Cum Orator confutat rationes ut sibi relicta vg Non Educatio in nobilis Lucinæ sinu, non imperfracta Herculis fortitudo, non divitiarum abundantia ad cessa honorum promovet fastigia sed ipsa eruditio.
Frequentatio. Cum Orator quod dixit in tota oratione denuo repetitur breviter vg Etiam videtis auditores quod per Templum virtutis ad aram honoris ascendatur
Imago P. Icon. Est exornatio facta per similitudinem vel quando similitudo rei adducitur vg Ferox animus bestiarum nescit aliter nisi sub plagis mitescere
Increpatio. Est cum orator indignabundus

aliquem perstringit vg O! scelus nefandum
sexcentis plectendum supplicijs! este huic
ne vitiosa labe alij maculentur inflaminati.
Interrogatio. Quando Orator instandi gratia
vario cuius affectus exprimendi causa urget
propositum cum interrogatione vg Quid sunt
illi Annibales Herculesue nisi terrores gentiu.
Interclusio v. parenthesis. Cum in oratione
sensus ponitur talis quo sublato etiam perfecta est oratio sed hac figura raro debet
adhiberi.
Licentia. Quando apud eos quos vereri debemus audacius aliquid proferimus vg
Fas odisse Viros atq omnia ferre sub auras
Fas mihi Drajorum sacrata revolvere jura
Si qua legunt tenero patria nec legibus
ullis
Exclamatio cum Orator dolens v gaudens vehementius exclamat vg O! tempora o mores! o fides
Occupatio v. Prolepsis

Cum id quod posset obici Oratori ille prius
prædoccupat et repellit vg Dicetis mihi Auditio,
res quid maius culpæ habet nonne Patria
victoriam peperit? nonne hostem repulit?
fugavit profligavit verum est sed videte ne,
ves ut Statuta Parentis violavit
Optatio. Qua enim desiderantis affectum ex,
plicat orator vg O. mea si Tullianum charac,
rem combiberet suada, si ingenium aurei in,
flueret acumen in laudem Nominis Tui
Prætermissio. Cum id maxime in cuius adora,
tur fingit se nolle dicere vg Prætereo illu,
stissima domus tua lumina, quæ totum re,
chcum illustrarunt Orbem, non recenseo au,
gustissimos dignitatum fasces, quibus grata
Patria missenda in te coronavit merita, non
commemoro rectefactorum tuorum documenta
quæ externæ non desinent mirari nationes
Personarum ficta Inductio P. Prosopopœia
Cum orator personæ iam mortuæ sermonem
inducit tanquam illa de se diceret. vg Astu,

gii

gis e cineribus/ Corona Regum Serenissimus/ Joannes/ 3. et sic sarm Reipublicæ Polonæ miratur unionem.

Rejectio Cum aliquid superfluum et orationeg, cisyr vg Horatius/

Odi profanum vulgus/ et arceo

Taceat superata vetusta/ v nos te tyranne immani/ Nero in exemplum adducere moderatonibus Regnorum

Sustentatio Quando Orator diu suspensum tenet Auditoris animum et tandem aliquid inexpectatum subjicit vg Nigdy nieopatrzony przypadek przez wszystkie wieki nieodzałowana szkoda nigdy nie otrzsona żałosnym piorem/ stała się Tragedya/ kiedy ozdoba świata z wielkim żalem pożarem nigdy nie tychanym w perzynę/ tym obroco ny.

Czemu ubodzy zdrowi bogacze ſtabuchni
Więcey żyią zapiedi a niżeli z kuchni
Żołnierz Który naybardziey zoſtrzeż czaſuie na kury
Nie inny tylko który ſchorzowey natury
Cedemu Ustępuie mały kiin wielkiemu kinowi
nor mayo Jak y ty Panie minor Panu maiorowi
Ver
Ubor W borze mię ia urodził ieraz choc nie w ſelu
Jezdem przecię ia żywo zwierzynę mi nielu
Dolego Zkąd ci ta bracie odmiana y pora
wyſtępuie Za żyieſz widzę in quarto dwora
Moda Wpiſy ſię w głowę poſtkim dawnem rogi
Bez rogow chodzić by ſi by im zal rogi
Chceſz wiedzieć zkąd to naſtay ſtwa zydła
Od rogatego wzięły modę bydła
Sebrek Chcesz li u ſiebie mieć co ſaiemnego
Radzę ci y żonie nie zwierzaj ſię tego
Bo to z natury maią te kobiety
pozwzgląc płoſki.
Zwyczaie Z panem żart nie zwyczayny a z panią zleſtanie
czy nagan Z panną w tańcu wywijać bywa to w naganie
Zwyczay Wzech wſzki ſoniwy oſieł białogłowa
czy boia po Za kią a potrzebuią recepta to zdrowa
trzebuią

Xiądz Xiądz bez dobrych uczynków a mieszek bez złota
mieszek
Senator Senator bez rozsądku rednąca w nich cnota
wodzi Pan Bog po nim rodzice nauczyciełowie
cnoty
Rownych nadgrod nie biorą były Kładą za nich zdrowie
Człowiek Bog człeka z gliny stworzył piszą historye
bydlęcy Jakoż on nie rozmocnie gdy ustawnie pije
pijany Że się pysznij y nolichaj do swoiey głowy
Nie miły my tego zadzie przymierzie wymowy
Z starego rodu idzie z gd się chardym zowie
Bo ktoryż vod iest starszy iako są błaznowie
Żeby Dać się kobiecie zwyciężyć nie godzi
Szpetnie gdy koń koła za seb ciągnie wodzi
Ubłonym Ubłonym zbywasz gdzie trzeba nadgrody
Ubłonym Ginie z polityki iako w Antypody
Że pracą płacą nagradzaią prawa
Nie ubłonna to lecz mieszkowa sprawa
błędy Precz od takiego co chce z tobą miatać
Szkoda się z kwiatkiem barankowi bratać
gniew Niechay iako chce swoy gniew znuca nieci
Laby Niedbam o gwiazdy gdy mi słońce świeci.

LABOR Iomus

De Progymnasmate

Quid est Progymnasma?

Est breve exercitium stylj ante perfectam ora
tionem tentandam

Quot sunt Genera Progymnasmatum

Tria. Deliberativum, Demonstrativum, et Judiciale

Deliberativum est quo aliqd suademus v dissuademus

Demonstrativum est quo aliquid laudamus
ve/ vituperamus

Judicia. e quo aliquid accusamus v excusamus

Nota Omnia vero Progymnasmata numerantur 15 ad quodlibet enim Genus 5 spectant.

Generis Deliberativi sunt: Fabula, Narratio,
Chria, Sententia, Thesis.

Generis Demonstrativi Laus, Vituperium, Imitatio, Comparatio, Descriptio.

Generis Judicialis. Confirmatio, Confutatio Concisiatio, Locus communis, Legislatio

De Fabula

Quid est Fabula?

Est sermo fictus veritatem effingens

Quotuplex est Fabula

Triplex. Rationalis, Moralis, et Mixta

Rationalis est qua effinguntur homines aliquid operari. Moralis qua animalia irrationabilia inducuntur humanos mores imitantia. Mixta qua inducuntur animalia rationabilia et irrationabilia ficte aliquid proferre.

Nota ex occasione Fabule intruendum nobis de Apologis aliquid. Sunt enim Apologi idem cum Fabula, nisi quod in Apologis inducuntur res mute et inanimate ut sunt arbores lapides &c In Fabula vero res animate

Quot modis tractatur Fabula

Et duobus. Prolixe et Presse. Prolixe constat q. partibus

1. Laude Authoris quod est Exordium in quo laudantur qui Fabulas excogitarunt.
2. Prefabulatione qua exponitur intentum Authoris et est tanquam propositio
3. Natura animantium explicatur, seu rerum in Fabula contentarum
4. Sermocinatione mutua rerum introductarum quando scilicet inducuntur colloquentes persone in Fabula contente
5. Collatione cum alia Fabula simili quod confirmat id quod propositum est
6. Varietate aliqua a rebus aliis desumpta, quam

do similitudo rei confirmande adducatur.
7. Authoritate seu testimonio adrem confirmandã
8. Exemplo morali seu vera aliqua historia inter-
tum fabule comprobando.
9. Epilogo seu assumptione quid moneat v. suadet
id quod est fabula eruitum vel fugiendum
vel amplectendum
Prefe vero duabus partibus absolvit Fabula
Narratione quid totam fictionem comprehendit
Affabulatione quid doctrinam aliquam mora-
lem ex Fabula illa complectitur et veritate
deductam ostendit

De Narratione.

Narratio est rei facte v tangm facte expositio
Quotuplex est Narratio
Triplex Historica, Civilis et Poetica
Historica est quid rerum vetustarum facta ex-
ponit
Civilis est quid in controversijs causas Oratorid ex
ponit
Poetica est quid res fictas vel veri similes
Poetice exponit
Tractatur vero Narratio his locis
1. Laus v vituperatio personid agentis in fabulis
2. Res facta clare distincte exponitur

3. Tempus quo facta est exprimitur
4. Locus ubi gesta est
5. Modus quo facta est
6. Causa propter quam facta est

De Chria.

Chria est Progymnasma quo alicujus perso-
næ factum vel dictum vtrumq; humaniu-
stationis vel informationis causa celebratur

Quotuplex est Chria

Triplex. Verbalis, Activa, et Mixta

Verbalis est qua alicujus gratissimum sapien-
tissimumq; dictum celebratur ut illud Senecæ
Rarum est fesit idemq; senex

Activa est qua factum cujuspiam egregium
inducitur ut de facto Correctij Polonj qui in
captivitate existens barbarorum tandem sub-
pexus curavit sibi dari arcum cum sagittis
tribus quibus emissis adstantem omnibus
ferit hostem

Mixta qua vtrumq; tam dictum quam factum
exponitur ut patet in Vladislao 11. Rege Polo-
niarum qui fusa fugatoq; Turca perbasiorum
bus Rumiatis Ducis exacie minime pormo-
adjecit Turpe est Imperatorum exacie cedere

Quot sunt partes Chriæ

Ex. Exordium in quo Author dicti vel facti aut utriusq; laudatur.
Expositio qua exponitur insertio v facti aut dicti aut utriusq
Causa qua assumptam materiam adducis roborāmus rationibus q
Contrarium in quo res adducitur similis rei nostrā contrariā de qua agimus
Simile in qua res adducitur similis rei nostrā
Exemplum quod fidem expositi comprobat
Testimonium quo alicujus sapientis effatum ad rem nostram serviens adducitur
Epilogus qui complectitur breviter laudem dicti vel facti Authoris et exhortationem ad illud bonum vel fugiendum vel amplectendum

De Sententia.

Sententia est alicujus sapientis effatum quod exhortationis vel dehortationis gratia brevi oratione explicatur, constat hisce partibus seu locis quibus et Chria nisi quod in Chria exordio laudatur Author hic vero in sententia sola dicta laudantur

De Thesi

Thesis est alicujus rei investigandæ per orationem disquisitio seu juxta alios

est deliberatio rei alicujus generalis ad nullam certam personam pertinens

Quotuplex est Thesis

R. Quadruplex. Civilis quod continet actionem civilem accomodatam vg Quo magis distantur Urbe an mercimonijs, an Agricultura. Contemplativa quod ad solam speculationem pertinet vg Utrum terra stat an moveatur v utrum aqua ascendunt superius an non Morale seu Politico quod mores hominum et statum publicum concernit vg An in bello plus valet doctrina an fortitudo. Scholastica ad quam omnes quod Actiones scholastica pertinent vg Utrum Poësis est necessaria

Partes Thesis sunt 3

Prooemium quando animum p simulationem et circuitionem occulte et inadvertenter in animum Auditoris instruit oratio, et in Narrationem quod confirmatur tendit. Confirmatio quando res proposita confirmatur q. modis praecipuis, legitimo, utili, justo, possibili Epilogus in quo res abiicienda si prava est aut prosequenda si bona suadetur.

PROGYMNASMATA

Generis Judicialis

De Confirmatione

Confirmatio est alicujus rei propositæ comprobatio; Fit 3. modis

1. Exordium seu accessus ponitur in quo continetur laus facti dicti opinionis
2. Comprobatur res argumentis à manifesto probabili coherente decoro et utili
3. Epilogus qui complectitur brevem repetitionem rei confirmatæ

De Confutatione

Confutatio est oratio quæ rem affirmatam debilitat et infirmat argumentis argumentis opponit. Tractatur etiam his modis sed contrariis sibi

1. Exordium ponitur in quo Author dicti vel facti ipso res condemnatur
2. Res confirmata refutatur obscuro incredibili impossibili in conveniente indecoro inutili
3. Epilogus

De Conciliatione

Conciliatio est orationum invicem sibi contrariarum compositio habet 4. modos

1. Exordium quod desumitur ex ore dissidente
2. Utriusq partis rationes refutantur et tan

dem propria statuitur opinio.
3. Dicta exemplis sententijs testimonijs compro
bantur
4. Serio res ipsa inculcatur ac postea Audito
rs adeatur

De Loco communi

Locus communis est oratio bona v mala qua ali
cui insunt amplificans. Tractatur 3 modis
1. Proœmium ponitur in quo post insinuationē
fit ad rem accessus
2. Materia rationibus assumpta confirmatur à se
ipsimo justo
3. Epilogus brevitèr narrata concludit

De Legislatione

Legislatio est oratio qua lex aliqua vel confir
matur v infirmatur habet 6. partes
1. Proœmium quod est tanq Legislationis
2. Legitimum in quo ostenditur lex justo ser
v vanda esse
3. Justum. 4. Utile 5. Possibile 6. Epilogus

PROGYMNASMATA

Generis Demonstrativi

De Laude

Laus est oratio seu expositio bonorum qua ali
cui

cui accidunt v communiter ut laus hominũ
v privatim ut laus Artoni. Laudantur prdcipuè
personæ res artes loca tempora quæ sensu percã
piuntur vg Deus, Angeli, Virtutes, vitia, scientiæ
facta, dicta quæ animo concipiuntur

De Vituperatione

Vituperatio est oratio exponens ea quæ alicui insunt
mala hoc est contraria laudi in qua omnia diversa
à genere laudandi ponuntur

De Comparatione

Comparatio est ordo excollatione aliquid disqui,
rens quo id quod comparatur in majus extollat
aut æquale aut minus

De Descriptione

Descriptio est oratio quæ id quod in Narratione
est positum oculis subjicit. Describuntur regiones,
bella, mortes, convivia, fames, pestis, tempestas,
et quæcunq possunt laudari v vituperari

De Imitatione

Imitatio est progymnasma quo homines v vivos
v mortuos v res ficta loquentes inducimus hu,
jus imitatio tres sunt species 3,
Prosopopœia est qua persona viva loquens indu,
citur.

2. Idolopdia qua representantur verba, affectus, personæ mortuæ

3. Prosopdia cum rebus inanimatis sermo attribuitur. Doctrina de Progimna,, smate magis in eden,, p.o pate,, bis.

POSTYLLA

Poëtarum Dicta

Miecz kiedy prostak

Obszerną chciec się pobiłowac mową
A zic nie umieć ieszt bardzo drwić głową

Nie hussay

Ostrożnie z winem chudy ziemianinie
Boc z nim fortuny ostatek upłynie

Mierz się piędzią

Iuczystes chowanie żyły sług gromadę
Gdzie y na kredyt bierzesz tak dłudzę
Aż potym na cię kredytorey wsiedli
Iuż widzę sądzy pana swego siedli

Dawać a wymawiać

Dawać wymawiać złe to obyczaie
Kto tak na czynie sepiły niech nie daie

Bez prace nie będą kołace

Nie starając się niczego nie będzie
Y kur nie syie siedzący na grzędzie

Kto gradce

Każdy na cudzą gradkę zawsze goli
A iak swego dasz to go dusza boli

Karany sopszy

Spuścił na twinsę fantazyą chytrą
Nie bodźieć y woł gdy mu rogow przytrą

Nieuka nie nauczysz

Darmo prawiesz z nieukiem nie boże
Rozum nie piwo nikt go w sac nie może

Dyskurs zile z głupim

Gdy głupi z baie mądry nie wytrwanie
Nie graj lutnisto aż duda przestanie

Na śmierć lekarstwa nie masz

Na kogo kolej iść na on świat padnie
Zadna mu medyk recepty nie zgadnie

Ubogi a dobry

Chudy pachołek postępuie wgorę
Kiedy ma rozum y dobrą naturę

Umierać trzeba

Nikt nie chce śmierci iednak go uduli
Nie rad a kozieł na rzez alle muli

Kiedy się śmierć zalecą fa zawziętą rzadzą
Potym się zrucą do słubu fasz predko po kądzą

Napaść

Niech się znapaścią nikt nigdy nie łwapi
Kto szuka guza zo go y łupapi

Szczęścia zażyway

Dźwigay się gdy cię fortuna podźwignie

Żelazo kuią puki nie ostygnie

Obmowy

Wiele ich widzę wźiętnością na zęby
Lecz trudno mowią ludziom zaszkać gęby

Upadek

Kto podupadnie ten łatwo y ginie
Źle gdy się komu raz noga powinie

Ambicya

Każdy by prymu chciał czy pan czy sługa
Lecz darmo na woz wszystkim wźiętnią drugą

Obłudny

Nie sługo teraz obłudy na świecie
Za oczy na cię drugi dziwy płacie
Woczy zaś piękne daiec co raz słowa
Jamnia to ieszcze Judaszowa Item
Troszkać się o to nie radzę nikomu
Lubo nie ma psa dobrego przy domu
Niech tysiąc przez czas maluchi poczeda
Będzie ten co go raz pies ostrzeżeha Item
Ku trwałej na straży przy dworze powstaie
Jeden drugiego raz może udaie
Przew dla zazdrości między sobą rodzą
Gdzie się dwaj psi w iednej kuchi zgodzą

Vide mayori

Już to ostatnia z mocniejszym się trocić
Gdy żechce może tworzeczy wywrocić
Gdy pokoy chcesz ni nie bydź za kłopotem
Nie wszorac mowią y myśl nigdy z kłotem

Zadrowie

Jeśnie za zdrowie a chorowac potym
Nie masz co chwalić nie masz wierz mi o tym
Jak to pomoże zdrowiu z tego picia
Ni umarłemu kadzidło do życia

Sądy

Przegrażac sądem ładowey osobie
Ktora możniejsza iest naprzeciw tobie
Darmy to zamysł daremne swe trudy
Nim tłusty schudnie pierwey zdechnie chudy

Stary człowiek

Nie tak go żałą zadne głowne trudy
Gdy nabawiły ciwawey osłudy
Zatym go gonić nie potrzeba z grzywy
Jeszcze ey chodzić dokażuie siwy

Bankiet

Nie ieden bankiet stawiać się nie ieni
Od ktorych mu się mowa y wzrok mieni
Więc ktorzy się tych defektow lękaią
Niechże u gęby bankiet nie stawiaią

In Stuckya Oyca

Chcesz by się twoy Syna co przydał Światu
Niech że się imie Szkolnego warsztatu
Day Pedagoga iemu Statecznego
Przy statkym wole woyczaią młodego
Nie wszystko wszyscy mogą
Dobrzał ieden obrotny y grzeczny
Że się wydźwignął z trudnych bardzo rzeczy
Ale drugiemu złechce to zawadzic
Nie łatwy co kto rzadko umie przesadzic
Co ma wisiec nie utonie
Dobrego czas poprawi złego iako żywo
Y co ma być o spiży zaraz rośnie krzywo
Do czasu
Długo mowią wilk rodzi a rodziwszy kiyka
Złe sow, przydzie czas, kiedy porzucą y wilka
Cnota nie umiera
Cokolwiek szczęście daie, kiedy chce odbiera
Cnota z człekiem się rodzi ale nie umiera
Niewinność
Często nie ieden ma przesladowanie
Lub sobie nigdy nie zasłużył na nie
Nie dziw że woczy ostać musi koni
Nie krzywa a zaięc psu przecię go goni

Żal uwagi nie ma

Chcesz aby miecz Twoy samsiad koniecznie
Lubo z nim sobie nie poczynasz grzecznie
Aż on przed sudztni dobrze cie przysoli
Trudno to miecz gdy co kogo boli

Ten sasp ow do Pasa

Gdy zaniezgodą mieszaią sie swoi
Jeden drugiemu wszystko na złosc broi
Nie miło susow sprawy wydawaią
Nie sadniec skrzypki rozstroio pegraią

Nie miesz w dorzec chłopa

Małego wzrostem nie sekce wasz chłopa
Zdufa on czasem mężnego wyklopa
Że gdy zdobrym sercem gayszcz woczy
Matec kret przecie wielkie kopce zoczy

Degener

Ociec był zaczny mądry bogoboyny
Służył w oyczyznie w rozmaite woyny
Ale syn iego nie iest widzec iaki
Po dobrym koniu zdrzebiec sedaiaki

GRADUS

Architecto pœtarum labore

ERECTI

Doctrinas infra positas ad praxim

DEDUCENTES

Declamationibus publicis

ONUSTI

GRADUS 1mus

Declamatio 1ma ex Epistolis

EPISTOLA 1ma

In qua Annibal ultimum Romanis minatur exitium ni Romanam Urbem in obsequium Carthaginensis dedant Reipublicæ.

Annibal potentissimus exercitus Carthaginensis Rex senatui populoq Romano salutem. Attonuit iam forsitan Capitolij Vestri latebras armorum mearum fitus qui ubi semel castrabo prælia quotidie fit triumphalior iam cum viribus

viribus meis diutius luctata Alpes servire su-
sceperunt jugum et per concava montium plau-
dente victoria gemitus ferunt. Quid homines
detrectent Imperia cui tantum marmora parue-
runt. Brevi tempore expugnata Saguntinus ci-
us se extitisse Carthaginis famulam quam ho-
stem admiratur. Excisi ubiq exercitus Fra-
menus imbutus sanguine horrendum iterum
est si reliqua membrentur. Triginta iam meis
manibus parta prædeunt victoriæ ipsisq fatis
vocantibus Romam ingredior. Quia tamen in
hoste etiam plus laudatur benevolentiæ pro-
cerium posito tantis=per esse Quirina moenia
oppugno consilijs. Neq id in=glorium Annibalis
dexteritati est. Dis victor esse volo et fortitu-
dinis experimento et clementiæ exemplo. Causas
bellorum meorum ipsi probaverint Dij. Race
at communes nobiscum evolvere Angles; Non
ne primus Imperij Albani profugus ille a san-
guinis sui scelere ignibus Vrosæ expiato Are
Regina Didoni Phœnisse violata Domicilij
fœdere illusit Africæ quod continuis et ad
hæc usq deductis temporibus bellis nunquam
crimen sedari aut extingui potuit. Quid dica
cæsos

cæsos Iovi Capitolino in victimam Civium vestro-
rum greges tot Procerum vincula exacta
cum Patre meo inter ferrea duella
inimicitias ustum ibit hæc omnia Annibal pla-
cabit in cruore Roma quod patravit injuria.
Nisi forte occurrere exitio senatus populus
Romanus velit ultroq famulari Carthagini
ambiat et uni Leptino utramq jungat li-
bertatem. Hæc consilia bene vos exitus testi
monia mea Vobis ministrant victoriæ quod
si respuere placet et mori placeat. Aliter
tuti funere Vestro non letietur Carthago.

RESPONSORIA

Senatus populusq Romanus Annibali poten-
tissimo Carthaginensium exercituum Regi
salutem

Ab armato hoste consilium certissima Regu
et Regnorum pernicies. Quis etiam credat
tantum aliquid ab eo proferri qui adhuc su-
roribus æger extrema meditatur aut quâ
porriget medellam qui immani audacia
furentis limphaticam circumfert mentem.
Quomodo caput illud arcanos servabit even-

Tus

tus, quod in sanctum ambitus curia impleverunt. Te Annibal infernales in nos accenderunt furias, quid serves adhuc effuso Romanorum sanguine? ultimamq; illius guttam in intimis Patriæ nostræ pœnis scrutari vetus est tamen probrosa Romanis turpissimæ deditionis audes suadere fœdera. Agè Tu Tuam libertatem, nisi forte ideo illam servaveris, ut servile fatura jugum nostris armis perpetuo famulentur. Libertas Romana non adeo vilis Quirino erit, ut appreciari alienis velit decoribus aut proprio facinore contaminari. Sacro illius naturæ dignitatem quod neq; emi neq; cogi possit, ut serviat. Causæ bellorum Illorum inanes plane et inutiles. Quis nescit probrosa Didonis furta tot Romanorum viribus vindicari cladibus? Vosq; ipsos vicissim tot præsidijs sub nostro esse iuere pœnas. At tot Regibus populi Romani inimicitias ipsa Carthago fecit, quæ ut iratescerem[us] effecerat. Ultrò ad arma nunquam nisi lacessiti prodijmus. Arma armis opponere nec religio nec gloria vetat. Age tandem ut placet Annibal, Ulciscere injurias nos tuos furores

uſciſcemur. An putas extinctam iam eſſe Romam? vivit, et licet tenues ducit tamen adhuc ſpiritus; Imo etiam poſt fata vivet, quid nihil egit quod non ſit immortale. Exacta bella extincti Duces, purpurati ſanguine fluvij, tuid victoriæ ad nos aditum aperiunt, imo furentem excludunt hoſpitem. Romanorum virtutum Te juvat paucitas? imo vincit potius. Non ex numero ſed ex fortitudine triumphi parantur. Scis ab uno Mutio victu profugiſſe Porſennam noſtri Camilli manu Superatos fuiſſe Senones? miraris ab uno Manlio defenſum extitiſſe Capitolium, Unum Brutum Veſanam Tarquiniorum everſiſſe Tyrannidem, et Tibi unus opponetur Scypio et ſuffi-ciet in Illius manu Tuam Parcæ poſuere vitam. Dabis pœnam admiſſæ in fœdera culpæ et Turcpino, ubi nihil præter funera scies, diſces qualem Romam in Tua fata provocaveris.

Idem Stylo Patrio

Annibal naypotężniejszy woysk Kartagińskich
Krol Senatowi y ludowi Rzymskiemu.
Już tak rozumiem w Kapitolium waszego cie-
niach głosna y iawna zostata orężna moiego

chwałą, która raz woiennemi zaczęwszy sprzęć
dzieiami uno fato non omnia potuit, ale coraz
to bardziey ozerzgc się termin prać y tryum-
fow odrzymuie gdy summa ferent optima
Romam. Długo z Azrubasa siłami mocne wgła-
zach swoich walczyły Alpes, a przecię y te obse-
quium didicere pati, y po tiemnych gor swoich
iaskiniach smutne piewosi wydaią iż czyrna, tu-
na wyniosłych kartach portando commune iu-
gum. A cżemusz ieszcze popularis ratioq metuq
Imperium repuat, gdy y natura sama woien-
nym musi być posłuszna rzgdom. Już saguntk
cunctante Fabio Kartagińskim poddany Rzy-
nom przedzey się tuchwbiciem, niżeli nieprzy-
iacielem być rozumie. Wycięte wszędzie woy-
ska nudum faciunt remigio latus krwią zbro-
czony Trazymen volentibus fluctibus zy-
browe zasarbował wody więcey gdybym wyra-
żał musiał bym infandum renovare dolorem
lachrymasq cigere mdrenti. Trzydzieści prze-
chodzą cych victorye sequente Domino do rzy-
mu wchodzą którym nienawistne nad Lacyum
fata tryumfalne otwieraią brąmy. Że iedrakcy
w tamtych nieprzyiacielskich sercach więcey

na

ma ſtymy benewolencya ziedzi ſurowości ezem,
pławże zwyciężdzie złożywszy miecze consilijs
oppugno tuas Urbs maxima turres. Przyczyny
woien moich y ſamemu Niebu podobac ſię bę,
dą, zdradzoną od Antecessorow Afryca publi,
czną Kartaginie uczynioną od Eneasza ſłużya,
z Dycem Hamilkarem zawzięte nieprzyiaźni,
et bellis Cives laſſa bellicą Coronę muszą nad
tym ſię zemścić Rycerſkie miecze, co iniuria res
conſcientiæ peccatum eſt iedno publicznej
zguby remedyum woyna pod Kartaginſkim nie,
woſa Berſem. Że zwyciężonym ſamkowy zwycię,
ſca podaie radę, ktorą odrzuconą przeciwko
ſapient Mares et plena funere terra.

RESPONSORIA istius

Senat y lud Rzymſki nayposzlieyszemu woyſk
Kartaginſkich Krolowi.

Od woiennego miecza y zawziętych na zgubę
animuszow zdrowe publicznemu pokoiowi nie
pochodzą rady. Consulit haud oſeis ferri pre,
ſentis imago, Roſsam dente lupus Corſam ju,
vabit opem, kiedyby wierzał ażeby ta głowa
otrzęſionnych mogła zamyſłać ſubtelſtach

w ktorey ambicye y Marsa srogiego ziednoczone
szaleństwo, iako burzliwą iakby unosi się falą. kto
dusza w sercu w ktorym zaigrzone zrayluie gnie-
wy: Anne fidem dabit ista manus, quae ferrea
portat viscera? y sowym fert ad discrimina
bellum. Ciebie Annibalu Infernalibus furyj na
zgubę Rzymu zapalcza zawziętość zagrzała wy-
lana krew y ieszcze tersus ab esse cruor prędzia
mesta iscie azebys inter viscera Romana Pa-
trid triumfalne zatapiał miecze; A iakże novum
nova arte struente dosum do pożądaney masz
przychodzić iedności y co z godności Rzeczy-
pospolitey Rzymskiey zgodzić się może to publi-
czną masz zamyślać obradą albo życzliwe sta-
nowić traktaty gdy bye Orbis ad fata quiritia ru-
trivere Tygres sovi et fudere leones. Mieyo-
bie obrać wospości twoiey, ktory inter barbaros
byc może albo ią raczey zachoway aby Rzym-
skim zwyciężona orężem naszym dosgodnie
służyła Bertom. Rzymska wospość nie tak
iest podła ażeby albo dobrowolnie w niewolą odda-
na albo do służenia na nowiona byc mogła;
Ouzem nec vi nec pretio fiber famulabitur
armis ipse suis fisus. Jeżeli zgodney iezdes

na

na Rzymskq wolność. Kupiec podaż miecze bo ferro non auro libertas emitur. Przyczyny woien twoich y sami wyśmieią Bogowie. Po długich starożytności nie idziemy błędach ale to liceat asserere że foederibus ruptis populus Romanus lacessitus Hannum ad arma cucurrit y inter tot cor„ sules ipsa prior victo Carthago nostra. Idź iako chcesz in tua fata ziemscy się niesłusznie ufor„ mowaney krzywdy my nad twoim furorem zwy„ cięstq odbierzemy ziemstę. Albo rozumiesz że Rzym tue żyje? rozumiesz że w śmiertelnych pogrzebiony popiołach? żyie ieszcze y żyć będzie ktoby nic nie uczynił coby śmiertelnego było. Jeżeli paucitas virium otuchę daie? wspomni na Mucyusza sce„ wole ktory samym błędem swoim przestraszył Porsennę. Hacz iako Kamillus zwoiował Synnonow Manlius obronił Kapitolium, Brutus ieden cały Tarkwiniuszow obalił Tyrannią: Dosyć y na to„ ie woyny ieden Scypio w iego rękach życie twoie położyły Parki. Dosyć honoru śmierci od tak dziel„ nego ginąc Kawalera. Doznasz w ten czas quan„ tum ad lacessere Romanum dum sterpent sevum pessima fata caput. Una manus tedera prædet

ferot

feret una triumphos. Multiplices ausus qui tuis u-
nus eris.

EPISTOLA Xda

Qua Nobilis Nobili suadet in futuris comitijs auctio-
nem exercitus promovendam.

Dowiedziawszy się iuż prawie ex publica fama bo od
wielu WMciow Braci iak in vicinitate zbstaiących ia-
ko też y od dalszych o zamysłach niektorych Ich
Mciow iako by na przyszłym Seymiku mieli zakła-
dać kontradyktcye ratione auktcyi woyska, ktora nam tu-
mopere potrzebna iest. Zaczym wiedząc mentem WMci
Pana ze temu przeciwny iezdes upraszam ażebys chciał
activitate od tych zamysłow odprowadzić Ich Mciow
Moich Wielce Mciom Panow y Braci a in repetitam
melius sentiendi Ich reducere gdyż ia dla wia-
domych WMciom Panu interesow nie będę mogł ad-
esse congressui Moich Wielce Mciom Panow y Bra-
ci. Nie wiem wcale co za znaczyć w tym maią Ich
Mcc Moi Wielce Mciom Panowie chyba że żeby nie
przyiaciel fortuny nasze depaktował nas samych
za kark bvat z domow wyganiał własnych. Niechay
sobie wezmą na uwagę Ich Mcc Moi Wielce Mciom

Panowie quæ nos manent ieżeli nie odstąpię od
imprezy swoiey, będziemy podobno wkrotce pod cię-
szką nieprzyiaciełow ięczee rękę ktora iuż nam do-
brze dokuczyła. Insze reflexye do remonstracyi
zostawuię WMściom Panu iako w Woiewodztwie na-
szym viro consilij że omni possibili modo starać
się będzieszs ażebyś te machiny zepsował y nako-
nił serca Ich Mściow ażeby chcieli unum sentire.
Jako zaś skutek weźmie ten naybardziey interes
o ktorym piszę WMściom Panu listowney wygo-
dam informacyi będąc przy wszelkiey ochotnie
WMściom Pana.

Nayniższym sługą

EPISTOLA 3tia

Qua redux ab exteris salutatur

Zaczym będę mogł personalnie po tak długiey ex-
pektatywie do własney Oyczyzny powracaiącego
się WMściom Pana powitać pierwey listowne zaś
tam szczęśliwego powrotu powinszowanie. I
nie wiem ieżeli więcey na swoy Horyzont powra-
caiącemu się Swiat powinien Słońcu, iako tuż
podpolita nasza tak godnego zaszczytu swoiego

osoby

osoby WMciom Pana. Pokazałes WMciwy Panomne
solum Orbi Patria est kiedys Polskq mazirp z po,,
stronnemi umiał combinare obyczaiami tak dale,,
ce ze zkompendyowatym w osobie WMciom Pana
kwalitetom nie bez podziwienia postronne przypa,,
trywały się parody, z tąd ia wnosic bezpiecznie mo,,
gę iak wiele z tąd prowitowac będzie Oyczyzna
nasza osobliwie młodz nasza Polska kiedy to bę,,
dzie mogła capere ex moribus tego czego by iey
za Oyczystą potrzeba było szukałe granicq. A gdy
tak życzliwym a jestem szczęśliwego powrotu
ex alieno limite inmatiua. Wirszuię oraz votame,,
a fero azeby WMciwy Pan mutato àére muta,,
tem nigdy nie uznawał sortem a nas iak nay
słuszczq cieszył obecznosciq którego nie odmiennej
za ciebszy się łasce iezdem Naymniszym sługą.

EPISTOLA 4ta

Quam Dux elevatuum supremus ad suum scri
bit colonellum ratione locationis Prasidij ad confinia
Ponieważ iuż czas woiennej otwiera się pory
y prawie codziennie tu o nieprzyiacielskich,,
chach ekursyach, czyli naszę miarkuiąc linię

czyli też dolum aliquem czynic zamyślaiąc de-
terminowałem kilka chorągwi znaku pancernego
dac ordynans ażeby się po nad granicżu rozło-
żywszy wybiegom nieprzyiacielskim wstręt uczy-
niły, które pod komendą WMciom Pana dodaią
maiąc nie ieden dokument odwag y rycerskich
dzielności iego którymi się WMciwy Pan nie
tylko w woysku ale y w całey sławi koronie.
Trzymam to że się in partem żadnym sposobem
nie dasz nakłonić nieprzyiaciela iako iuż dobrze
w tylu woiennych wypróbowany okazyach y pra-
wie ex distributiva Iustitia na tę furkacyą nara-
żam WMciom Pana ażebyś merita meritis mog
cumulare. Nie tayno wiem wszystkim WMciwym
Panom w iakich teraz Krolestwo nasze zostaie kon-
iunkturach iako pogranicżne narody onaszczon
kuruią Koronę, przeto trzeba za wczasu pomy-
ślec osobie nie daiąc się w granicach Polskich
nieprzyiacielskiey szerzyć pożodze y porzuci-
wszy wszelkie domowe interessa tu swoie obrocić
siły industrye. Trzymam to po łaskawym sercu
przeciwko miłey Oyczyznie WMciom Pana że

lubo

lubo tak operosum munus iednakże z ochotą go przyimiesz ia zaś determinowałem wyiazd moy naydaley tygodnia pod kamieniec gdzie y same go WMciom Pana ad capienda consilia ad ulti- mam presentis oczekiwac będę a teraz przy wszel- kiey weneracyi WMciom Pana iezdem życzli, wym bratem y niskim sługą.

RESPONSORIA

Zaszło mnie listowne WMciom Pana Imperium ażebym na naznaczone mieysce ad danda repressalia wybiegom nieprzyiacielskim pospie- szył któremu sine mora zadosyć uczynić że- chcę. Nie małe to dla mnie szczęście słuchać rozkazu WMciom Pana y Dobrodzieia et mini- mos Jego observare rutus. Przypisuiesz mi W Mciwy Pan y Dobrodziey aliquam in agendis dexteritatem ktorey ia w sobie wcale nie uzna- ię iednakże in verbo WMciom Pana y Dobrodzie- ia zaraz bo rete ażebym mogł tym więcey WMci Pana y Dobrodzieia ziednać sobie respekt y po- kazać promptitudinem usług moich. Łudziesz

iako

iako iezdem verus militaris obedientiæ filius.
Doznałem y Ja tak w dobrach moich iako też
y po innych napatrzyłem się, czego sobie wypa-
daiące za nasze granice nieprzyiacielskie po-
zwalały podiazdy, które bespiecznie coercerem,
gdem tylko ażebym w niczym przeciwko woysko-
wemu nie wybroczył trybowi bez wyraźney woli
y ordynansu WMci Pana Dobrodzieia uczynić te-
go nie chciałem lecz teraz odebrawszy z wszelkg
obserwancyg listowny iego rozkaz bez odwłoki
zadosyć temu uczynić nie omieszkam będąc ad mi-
nimos nutus paratissimus y tą rekognicyą ze
iezdem WMci Pana Dobrodzieia Nayuniżonym sługą.

EPISTOLA 5ta

Qua provocatus ad Tribunal Regni petit ab
actore quatenus possit amicabiliter combinari.

Luboc w prawdzie po uczynionych ad invicem
manifestach w prawne wkroczyliśmy iuż termi-
ny czegom się naybardziey w życiu moim wy-
strzegał, iednakże ieszcze przed ferowaną sen-
tencyą do samego WMci Pana czynię apellacyą

dufaiąc że Jaskawy znayde dekret kiedy z respe-
ktu Jego po przyiacielsku to zgodzic możemy
coby się per strepitum juris zakonkludowac
miało. Bo na czosz inkwizycie wyprowadzac się,
dy nam wszystko wiadomo na co testymoniow
szukac, kiedy właśne sumnienie testari może
iak się rzeczy maią. Na czosz niepotrzebne co,
żyć expensa kiedy bez tego ab utring wszystko
to odprawic się może. Wszystkie te przyiacielska
kombinacya iurydyczne intrygi ułatwić może
nie tayno WMci Panu ad quartam przyszłego,
stanem ktorzy życie swoie strawili w Trybuna,
tach. Nie wielka z tąd chwała po Grodach po
Ziemstwach imiona głuszowac właśne a bowiem
sive vinco sive vincor semper tamen macu,
lor nie dla tego zaś y ia przez przyiaciela z
WMci Panem zgodzic się pragnę żebym co
kolwiek o swiątobliwego sądu powątpiwał ad,
ministracyi albo żebym się przegrany obawiał
tylko zważywszy że potest fieri per pauca co
by się stało per plura. Zpodziewam się tedy że
pożądany swoy odbierzę skutek ta moia re

monstracya

monstracya bylo tylko woła Jego y łaski przystąpita.
Oco ia całem supplikuiąc sercem sine termino będąc
WMci Pana Naszego Sługą. ...

RESPONSORIA

Com sobie wpierszych zakładał intencyach do tego
mnie tym bardziey przyiaciełska WMci Pana pewna
zya a zimnie y wszelkich rozkazow Jego słuchać obo,
wiązuie. Przyznaię to y ia sam że nie masz sobie że,
go wprawdzie życzyć w prawne condisperdis fortuny
y nie bez zarobienia sobie na inwidye ludzkie zacho,
dzic termiry do tego wiem że wiadomo WMci Pa,
nu czego zamilczeć nie mogę bo justo non desyd
verba dolori co mnie ferdz w Trybunale potkało
gdy winien nie iestem y żadnego w sobie niemaiącą za,
wodu przegranem sprawy nie wiem czyim cur,
am. Tchmci Patronow moich czyli też porad,
quam parcialitatem Deus ipse sit judex. Pi,
pisuię tedy osobliwszemu dla nieszczęścia że
za kooperacyą WMci Pana do dawney przychodzi,
my przyiaźni to opus nappzod dexterd excel,
li przyznaię która łaskawie tradit et attradit
porożnione do iednosci serca potym łaskawe,

mu respektowi Jego że widząc mnie angustiatum
z przyiacielską nie potykasz kombinacyą za co
niechay wszechmocne Nieba w długoletnim WMci
Pana konserwuiąc zdrowiu a pax et concordia inter nos vigeat, żebyśmy in bona animorum za-
staią harmonia mogli sobie na to zasłużyć
opinią ludzką. żeby tak WMci Pana przeciwko mnie
iako też mnie przeciwko osobie Jego prawdziwym
uznawała Jezeuszem. Nie będzie to wiernym po-
dziwieniu u Inszych JchMciow ani też z tego ia-
kiey będziemy podpadać censurze kiedy per
amicabilem compositionem przydziemy do
zgody bliskie iuż do sprawy naszey poczyniwszy
preparatoria. I owszem każdy nam przypisze
spiritum lenitatis nie ową iakąś niepowścią-
gnioną zawziętość. Przyimuię tedy hunc prote-
ctorum uniosem który in arrario serca złoży-
wszy z wszelką estymacyą pisze się WMci Panacie

EPISTOLA 6ta

Quam scribit actor Patrono suo causæ

Widząc tyle dokumentow experyencyi w pra
wie WMci Pana czego y. ia sam doznałem

tyle razy y teraznieysze na osobę tego zdaigne
ritum iey z papierami oddaiąc Wmci Panu
ieżeli domowe cokolwiek pozwalaią mi interes
sa mogę y ia sam przybyć na termin ante
cypatyue z samym Wmci Panem uczyniwszy
konferencyą inquantum zaś do tego mi bie
przyydzie wprafiam, ażeby actibitate tua
mogł ią na dobrych postawić terminach
ponieważ tych sądow skutku nie odbierzesz
go się doczytuię z listu Wmci Pana. Pra
wdac że mnie adwersa pars do przyiacie
skiey sollicytuie kombinacyi ale ieżeli do
tego przydzie Wmci Pan agenda age bo
podobno dla tego się z tym obezwano ażeby mnie
nie gotowego zbalazszy tym czasem swoiemu do
godzili interessowi. Wzdrygam ci się y ia wprawdzie
w prawa ponieważ bez znaczney nie obędzie się
expensy a bardziey że prywatne domowe interessa
excurrendi propediunt viam. Pisałem do Pabskie
oswieconego Trybunału rekomenduiąc tę sprawę
nie dla tego że mi się opredki bardzo sąd upo
mina, ale raczey ceremonialiter viam parando
ieżeli by do tego przyszło zaczym Wmci Pan

chciey

chcicy praeliminaria uczynic y mnie informować.
Jak prędko requiritur bystrość moia zapodięte fatygi winien będę odsługiwać y digna mercede wypłacać się będąc przy wszelkiey weneracyi W.M.
Pana Nayniższym sługą.

GRADUS 2dus

Declamatio 2da Vernacula Musa

PRAXIS 1ma.

Gmen victorijs aureis pugnare armis
Porzuc Wulkanie porywczości do mioła
Ktorym bezzennie broń Marsowi kuiesz
Niech cię iuż więcey nie ciągnie ochota
Do kuzni, darmo bułaty hartuiesz
Niechay ustanie w Lipparze robota
Twoich cyclopow z ktoremi pracuiesz
Złoto tych czasow Rycerskiego mięża
Na krwawym placu zwycięzca
Nie maią teraz Norymskie na woynie
Miecze tey słynny, ktorą przed tym miały
Lecz tymi czasy doday złota choynie
Podbiiesz sobie ow narod zdzierzały
Ktory ci nie da życia wieść spokoynie
W oczach ci będzie nieczemny y mały
Słowym ci powiem zaostrz złotem kordy
Trupom położysz sto tysięcy ordy
Uchylm ce[s]u z Maydanu puszczond

Skrzydła ſta ſtrzała, w ſercu nieugodzi
Jeſli rozſadzeń nie będzie zoſtrzona
Złotym, mało co lub nic nie zaſzkodzi
Gdyż ta ieſt cnota metalu tym wrodzona
Że nieprzyiacielſkiey krwi właſney brodzi
Gdy ich nie ſkąpo między woyſko daie
Hetman, na tych miaſt zwycięſcą ſię ſtaie
Wyſadz demeſzle drogiemi perłami
Koncerz ſpoy złotym nitym y bułaty
Przyozdob ſzuſo ſzyſzak korałami
Niechay dyamentt bogaci karwaty
A metyſt niech ma nieyſce z berylami
W ryſztunkach twego Rycerſtwa y ſtraty
Nie żałuy, żadney mieć nie będzieſz ſzkody
Nieprzyacielſką krwią ſfarbuiſz wody
Wynyſchtuy kuczne dzieła y harmaty
Złotemi ie nabij kartecami
Ogniſte wypuſć z rozdzierzi granaty
Które z pułtoku podſypuy piaſkami
Odżałuy ſobie doroczney intraty
Jeſli chcesz ſtynąć z cnemi rzeźami
Dosięgneſz ſztuciec za ſamymi tatry
Który nabity perłą Kleopatry

Nie trzeba szukać fortelow y zdrady
W dobyciu fortec lub semiramidy
Szczycą się murem tudzież palisady
Przy Appu bronią byle tylko dzidy
Złote zwierzyny bez Marsowy zwady
Babilonowi zwalisz Pierapnidy
Nie skąp monety na takowe zguby
Poydzie w perzyny cny pałac Rektuby
Nie troszcz się lub ci znienawistne Parki
Popuszczyły woienne namioty,
Że nie iednemu iuż wyszły zegarki
Życia, niechay to ianią kłopoty
Hetmańskiey głowy, rzuć tylko podarki
Szacowne, które maią te przymioty
Że w punkcie możesz woyska rekrutować
Śmiele bezpiecznie narody woiować

PRAXIS Rada

Auxiliante Deo omnia succedunt
Bierz się ochotnie do każdey roboty
A nie zaniedbay tey wykopać cnoty
Zaciągay od Boga ratunku
Zgrzeszywszego nie dozna szczęśliwego

Wzywa swych Bogow gdy na morskie winy
Uroszcq się lekkiemi Zefiry
Pędzi flis nave precz od paku
Z Niebieskiego woła Zodyaku
Pewney pomocy raz Heleny braci
Ktorym ufaiąc nie traci nadziei
Cyprryiskiey Bogini nie mija
Do kąd zwykłą ofiarą zawija
Szybkim okrętem z brzegu się usunie
Woła przybyway z posiłkiem Neptunie
Ty co nad morskiemi strugi
Uwoź się bystrych pędem cugi
Z przepoconych syren woła y nad siostry
Achillesowe, żeby wicher ostry
Na powiewaiące się żagle
Nie uderzył y nie podarł nagle
W czym mu potrzebny respektu cosa
Ktorego kiedy przystąpuie woła
Z Pławoniuszem Eolezye
Rozpozgdzi w puzdrze ie skryie
Aż Austrow spuści z cyrek Hewilona
Od ktorych jedyn sałatni wppieniona
Że nawet y sterznik nie zgadnie

Kiedy Żnawq obaczy ſię na dnie
Ieſzcze on iednak nie traci nadzieie
Choc mu ſię przez gwałt w głęb woda leie
Woła y na Bogi, często y ſa
Że ſię z brzegiem weſoło powita
Będzie Szczęśliwość. Jna Twe Zabawy
Prace y trudy weyzrzi Bog łaſkawy
Pdy go na pomoc wezwieſz Szczerze
Zawinaigc z nim ſwięte przymierze

PRAXIS Żtia

Vincere ſeipſum gloria ſumma eſt
Chwalebna wieſce Znaczney parſtwo
Rod ſwoy prowadzic każdy powie ſmieſe
Chwalebna prym brac między pqnſtami
I Xiqżętami
Zacżna mowię ieſt, pradziadow w koronach
Ceſarſkich ſiedzyc, y Dziadow na Tronach
Mieć relacyq z Oktawianami
I Traianami
Ito nie blacha dac dokumenta ſiły
Rycerſkiey, trupem napełnic mogiły

Zwiedzic Wolaszq nawiedzic podgola
Zdzieczaste posa
Gesste na placu kosic szablq laury
Pasząc narody aż za same Maury
Upasł nie ieden wystrzymac Marsowy
Honor gotowy
Annały swiadczyc bedq y kroniki
Liczne Xerxesa przezwyciężyć szyki
Sławic się Swiatu Alexandra mestwem
Znacznym zwycięstwem
Milionami w skarbach złoto liczyc
Krezusa nawet zbiory odziedziczyc
Z tąd Imienia sława oczywista
I przeczywista
Lecz to daleko chwalebnieysza bywa
Gdy kto na wodzy chęci utrzymywa
Umie zmiarkowac lekkość apetytu
Bronigc od sytu
Nie rownie bardziey w sławia Swiatu Męże
Zwycięstwo z siebie niżeli orężе
Lub dla całości kochaney Oyczyzny
Ponosić blizny

Wystawie w respekcie fortunie szwankuie
Własnym chęciom kto szczerze nie krotuie
Na zgrzie)nie cnot bywa rozpasany
I wyuzdany
W niebie zapisał niesmiertelną sławę
Trzymaiący swych myślności buławę
Z tysiącznych osob zapewne wybrany
Uydzie nagany
Więcey co powiem iuż Boskiego Bożu
Bliższym się staie gdy wzgardze na ożu
Miewa do tego w cnotach nie szwankuie
Gdy się pilnuie
Jeden tylko Bogu do serca przypadnie
Kto samym sobą kieruie y władnie
W tim impet gniewu y porywczość działa
Nigdy nie bryka
Dosyć to wieście dosć pamiętne Imię
U nieskończonej wieczności westymie
Szczycić się sługi Boskiego tytułem
Być sobie cudem
Zaczym nie day się chęciom powodować
Gdy pragniesz w sławę honor obsiłować

Będziesz iedzi się zwyciężył bespiecznie
Chwalebnym wieczznie

PRAXIS 4tam

Ex Semnate adscripto libro super Cadua-
riatw posito

L. Vetat mori

Darmo ostatnie wywieracie siły
Zawistne Parki daremnie mogiły
Uczonym głowom sypaczatny sacie
Żyjenia takim nigdy nie dowracie
Nie idą mowię w śmiertelne prochy
Mądre rostropne y uczone głowy
Przywiley życia wieczystego maią
Tatom zazdrosnym pokoru nie daią
Przykładem tego są cni Katonowie
O nieśmiertelnym życiu Katonowie
Zwierzą widziemy Cleantowy latarnie
Że ich w grobie tym nie zada śmierć wgarnie
Od Nieba los mądrym nadane zawody
Że ich nie stworzą fatalne bygody
Śmiertelne na nich napadaią mroki

Na

Nadarę maią Jakowe wyrokі
Od Auctorych fatow uwolni się zdrady
Kto się zastawi puklerzem Pallady
Ozdobnę głowy laurem z Helikonu
Nigdy tu znaią śmiertelnego zgonu
Idą w podziemne macarze marmury
Mietną się pyszne odzienia purpury
Cesko się Panski pałwament wstydzi
Gdy z tnego rada libityna szydzi
Smiertelne daie na zamian motyki
Łamie Monarchow uroczne szyki
Krolow Monarchow bez respektu bierze
Nie masz ktoryby mogł tnią wnisc w przymierze
Trie łamie wiec naypodleysze chaty
Zwykła puszczyc wali maiestaty
Dzierza Carstwa Tyryiskie korony
Cesarskie wprzedce w proch obraca trony
W Annałach iego ieszcze nie nowa
Swiat zeby ktory Juliusz wiekowa
Łamie tnie tak dalece zrosła
Jaka rzeczy był swiata tu ogołła

Niechay pan Krzymskie powiedzą latusze
Jaki dary mieli cni Aureliusze
Szczycił się niegdyś wiesu purpuraty
Którym świat dary oddawał i straty
Egipskie, żaty już dalome czasy
Orszty po ziemnej straty
Nyszych wiesu świat pewnie nie słyszy
Każdy w śmiertelnym grobie dawno duszy
Nie chcę wyliczać cyrkuych tak wiesu
Którzy stopli na śmiertelnym cesu
Parkom, mądrych zaś pamięć nie upada
Bo na wieczności kalumnach osiada
Tu śmierć nie zka śmiertelney zaroby
Lubo osobą już zamości groby.
Gdyż nyc śmiertelnosc wesza tym w kontrakty
Że mu lat długi zapisała kradzy

PRAXIS 5ta

Mature et constanter agendum in consiliis
Mądrym po Nieba doskonałość rady
Wynieść y chwalić cello za myślą piorem
Niech idzie koncept leciż bez wzgledney zdrady

Żywym wyrazi doskonale wzorem
Niech ią obsypie perłowemi grady
Złotem wymowy ozdobi kolorem
Dawny to wyrok że nie każda głowa
Godna pochwały tylko Jowiszowa
Nie wielką chwałę język otrzymuie
Który swą mową za granicznę kraie
Zwiedzi a często bad nazbyt szermuie
Nowego Świata głosi obyczaie
I nieprzyiaciela lubo tryumfuie
Wiersu mu ieszcze do chwały nie staie
Albowiem wolna mowa siłę toczy
Serfow w obfitość orać pochwał wtroczy
Ale prosze za zysk rostu ci maią
Że im zbyteczney gwałtowne burze
Zalewaią pola mało co zbieraią
Licha obrada pośrzutnisty chmurze
Zpłynąć bez zysku buyniey że się staią
Który gdy robią w perłowey posturze
Wzbroione brzegi rwą bystre zdwaty
Woli Nil Egipt gdy potniat kowany

Nigdy porywczość nie tryumfowała
Z chorno ostremi lub chciała w zawody
Nie z starami y z tamtąd wstręt miała
Nie dobrą zimę przedkie znaczą lody
Zawsze na stawie lekkość skwapkowała
Trudno wyliczyć jakowe iey szkody
Których doznaie płochość, kurcyusze
Gubi statecznosc wieńczy fabusze
Prędko niekiedy nie krzewią się chrusciny
Przez iedne wiosny w swey porze stawaią
Wyrzeźbione stawy obstoią krzciny
Ale też często w punkcie upadaią
Dobyrskie dęby Cesowey miny
Nie chcą się ten przywiley maią
Że się nie kwapią stoią w setne wieki
Ludzkie to niechay wyswiadczą powieki
Widziemy często prędkość błyskawice
Która swym światłem nie długo iaśnieie
Gaśnie ledwo co przeraźi zrzenice
Ludzkie często się nieszczęście naśmieie
Z prędkości prawdy nieomylne lice

Mamy list ktory dziś zrost dziś wigdrzeie
Bisłb to wieczney ruiny nie sławy
Cobez rostropney zdaie się zabawy

PRAXIS 6ta.

Super Kerès in acie occumbentes
Nie podobna ażeby owi cni Rycerze
Troyniste wdziawszy pancerze
Lub karacenę uzbroiawse piersi
Na przeciw odwadze szersi
Zatarnego się mieli sekac razu
Dufaiąc lwemu zelazu
Będąc pod godnym y poważnym znakiem
Skrywszy głowę. szyszakiem
Albo mużierką po kęku żelaza
Jamże im nie zaszkodzi staza
Płytkie przy boku wieszaią kusaty
Kruige adwersarzow straty
Ztąd gdy stanie w Koniczkim żelezie
Dzielnym się rumakiem wiezie
Nie straszne mu są stalistę kopije

Aż doypadłey się bije
Mogłbym attaku mocne znieść tarany
Ogniem Marsowym zagrzany
Nie przełomane, gdy wez nie puszczerze
Wyłarte ześmieść prym bierze
Skoro zatrąbią Prądzywa alarmo
Męstwo tym rośnie nie darmo
Wbrew takiego widziec Kawalera
Aż się serce rozpościera
Po kimż by sobie nie wróżył zwycięstwa
Z tak Heroicznego męstwa
Lecz owi pracą y sług Husarze
Co w płomieniu tym pożarze
Nie raz się krwawym zalewali potem
Z pieprzyiacielskim obrotem
Leżą na placu ktorych postawiono
Na przeciw odwadze grono
Żaden się iuż z tych nie ruszy nie władnie
Gdy iak upadł nie zgadnie
Innych wielu osobliwe grady
Zbiegły się tego przykłady

Przych zaś iadem napoione strzały
Przeszły y przypadek nie mały
Krew się wysewa za zdrowie Oyczyzny
Przez otwarte mieczem bliznY
Po trupach depcą kawalerskie łonie
Nie śmie się nikt schylić ponie
Leżą prawdziwi Bellony synowie
Nikt tego żalu nie powie

PRAXIS

Statutum est cuiq mori
Dawno dekret ferowany
Od wiekow napisany
Umrzeć musi kto się rodzi
Żaden temu nie przeszkodzi.
Swiat się takiemu nie zaszczycał syny.
Gdzieby uszli srogiey Libitiny
W głębokie się puday fosy
Śmiertelney się chroniąc kosy
Wpuść się w lochy dosy ziemne
Pragnąc życie wieść taiemne

Śmiele cię wezmie znayskrytszego łgata
Śmierć, która wszystkich zarowno poprzgata
Płynna wyspy nie dostępne
Tam cię fata wezmą skrytne
Tam nikogo śmierć nie minie
Kto się rodzi każdy ginie
Widzi bezpiecznie kędy się kto schroni
Do iednej wszystkich zagarniaiąc toni
Gdzie nie stały sudzkie nogi
Zagraniczne wytnie progi
Lub tam kędy cudzoziemcy
Za ostatnie sprzyaciy
Zgraniczney cię śmierć życia termin
Wyzuwszy wtrąci do śmiertelnych gminu
Zastoncie się portyery
Zakliczy sudzie maniery
Zamknicie się w gabinecie
Bezpieczni tam nie będziecie
Zarowno rośnie idzie od motyki
Z panem w śmiertelne muki wpadacie w ręki
Typ zacowne śpiezy kreza

Daremna iest twa impreza
Że się tymi Libitynie
Okupisz, śmierć cię nie minie
Nieodkupisz się żadnym workiem złota
Śmierć niedba oto choć biedna chodota
W świętne stroysz się złotogłowy
Nie uydziecie tey osnowy
Rycerze cni waleczni
Nie iezdziecie iuż bezpieczni
Z Pańskiego gmachu y zwierzchney chaty
Bierze śmierć razem mozne purpuraty

P R A X I S dva

Fatum inexpectatum łatwe adesse
Żaden się nie spodzieie gdy go śmierć zastoczy
Gdy że świata w śmiertelnych pod marmury wtłoczy
Dopiero żyi, dopiero tchnąć śmiertelną parą
Już się dał Libitynie ostatnią ofiarą
Tu dzisiay Dygnitarskie Senatorow dzieła
Zasiada iuż go łabka do grobu zaniesła
Wiele sobie na świecie wyuzyi, obiecował
Nigdy się nie spodziewał, żeby tu spoczywał
Naległ niewiedzę kiedy w fatalnym popiele

Który liczył Krezusa bogactw w skarbach wiele
Stara się by nayprędzej zdziedziczył thronu
Widzieć było przy jego boku liczne dwory
Co gdy widzi zazdrości na sądzioną libidyna
Wdzięczy zaraz przeciwko intentom zaczyna
Nie da konczyć zamysłow przerywa imprezy
Nie spodziewanie upadną nakładane spezy
Obfituie w radości oracz kiedy kłosy
Buyne widzi na polu od niebieskiey rosy
Często radowa radość w zasc się przemienia
Gdyż czasem y samego nie zbierze nasienia
Spokoynie dziś po morzu żeglarz płynie cudzy
Jutro trafi na scylle zdradliwe skopuły
Odbierze dzisiay wakans z nim się nie napieści
Dygnitarz dziś podobno w grobie się pomieści
Często zatym nie czeka aż siwieie głowa
Bierze lubo mu wieku nie minie połowa
Obiecywałeś sobie życie długoletnie
Dziś iego niespodzianie zawiścia śmierć przetnie

PRAXIS

Gna
Viribus armatis prudentia prostat inermis
Wybacz Bellono wybacz Marsie krwawy

Czi Rektorowie y Gradywie Zwawy
Że dam przed wami prym mądrey Palladzie
Która się pierwsza między Bogi kładzie
Cieszyć się w prawdzie powieścia Pełnemą
Ludzka gdy widzi w pancerz uzbroionemą
Albo gdy słyszy woiennej muzyki
Alarmo trudzi się stanowione szyki
Prezentuią się czi Kawalerowie
Gdy na koń wsiada za Oyczyzny zdrowie
Jest na co weyrzec gdy licznie szwadrony
W nieprzyiacielskie spieszno dwoy strony
Obes' wpadaią w adwersanta szyki
Zgiełk słychać, hałas ogromne obrzydki
Lecz to daleko mniey szę widowisko
Mądrą Palladą weselsze igrzysko
Prędzey umieią takowe gonitwy
Niżli Pradywa zakrwawione bitwy
Coż prosze Państwa obszerne zniszczysko
Co im do zguby odaią by sko
Jeżli nie wasne bunty nie pokoie
Krwawe gonitwy ustawiczne boie
Jakci to gwałtowne dla zawziętości
Nie opisana nigdy ksiąg gości

Szczęśliwe Zaś Bogi ten przywiley maią
Że światu nigdy zaginąć nie dadzą
Mowisz że pięknie umrzeć za Oyczyznę
Śmierć tenq za nie w ciele ponieść bliznę
Abo li nie wiesz że Mars państwom szkodzi
Do większey klęski krolestwa przywodzi
Wiecie Zaś z tamtąd nigdy nie zabłądzi
Gdzie mądra głowa dobrze y rządzi
Szczęśliwa by była by po dziś dzień Troja
Ktorey żrzenica nie zobaczy moia
Gdyby taż dziś się Mars tam nie krzątował
Y z ortelami iey nie attakował
Zaczym precz z oczu utarczki y woyny
Za się na żywo zabieram spokoyny
Już się zabieram między mądre Bogi
Krwi nie żrzałome ulubieńcy progi

PRAXIS

Łacina

Dementia hostem vincere gwartmis przestał
Bijmię bez broni bez orężа woynę
Lepsze zwycięstwo ciche y spokoyne
Ale spokoyne wiec bez Marsa zwady
Mey Muzy wiersze niech idą w parady

Nie samym tylko Rycerz dostaiuie
Zelazem, ktore Mulayber ukuie
Nie sam z bułatu miecz na pował kosi
Nieprzyiaciele y zwycięstwo głosi
Nie sam siarczysty ogień z armat pali
Nie sama kula wyprzedzona wali
Nie same szpady karwaty koncerze
Oboy z nosza twierdzą przymierze
Ma y zaszkawość tyle odwagi siły
Co chciałby w pbu nie tylko mogiły
Może przeciwne znieść nieprzyiaciele
Lub śmiertelnego grobu nie zaiście
Żaden Alcides nie ma tyle w sobie
Zwycięstwa ktore zaszkawość w toy dobie
Ma że się wcale zwycięzona czuie
Gdy komu życia nie da nie darmie
Nie osobliwey to chwały nabycie
Z niewinnych karkow krew toczyć y życie
Wydrzeć albo też sianać mieczem głowy
Przedzey ochydzi uczynek takowy
Samiec to tylko samczaky niedźwiedzie
Zaiadłe do toy przyrodzenie wiedzie
Srogości że się w gniewie nieukoi

Aż się do sytu prosty napoi
Ciężko się ciężko na Nerona zasili
Którym jego ogniem ruynować y pasić
Gdy mu jego są pamiętne prawie
Dotych czasów że się obszedł nie zastawie
Na Widełego szarży się przed światem
Jakoby nie był nigdy purpyratem
Krew mu podddanych wysana smakuie
Gdy ich zabija okrutnie morduie
Zaczym precz z oczu srodzy Neronowie
Giną ustąpie Merencyanowie
Idzie w bezdenne zastępie y piekła
Kędy panuie Tyzyfone wściekła

GRADUS 3tius

Declamatio 3tia
Latino Carmine

ODE

De consecratione Divini Adalberti in Archiepiscopum
Pragensem

Sero prodeles caput
Jam tandem meritum muricibus sacra
Prompta sumens pedum manu
Sacratamq́ humeris debilibus togam
Ultro cingere verticem
Exambis profugum conveniens mitra
Te cupples honor appetit
Hoc cervix meruit functa laboribus
Ut Te purpura cingeret
Si Pragenses humilis transfuga pertinax
Vestigabit Rhenos Isimus
Invictum tyrio murice vestiet
Te ad tantum stimulet decus
Tunden Vota Tyberis votaq́ Vandalus
Et Lechus cupiens Tui

Virtus ipsa novum promovet ad gradum
Pecca si renues omnu
Pubes mandra timet mille pericula
Succurras nisi deficit
Ni pascas moritur ni revoves cadit
Si ergo vota vocant veni
Nec desiderijs abnues publicis
Tanto flecte Homerum jugo
Dextram difficili remigio admove
Pastor Dive gregis, sapis
Primus Nortisicum et turrisino bruta.

ELOGIUM

Super eandem materiam
Eo profundius Acosythum penna obsequium
demittitur
quo elevatius adolescit Virtus.
Sol inamq aurora prodroma
Honorum meridiei
Nuntia prodit virtus
ut enim
ex aurora vitae ulterioris status
evolvitur indoles

ita
Ex claro virtutis Phosphoro
pontifici
Illustrissima honoris potest sperari
Serenitas
et cum hanc
Auroram consueris esse virtutem
Sacri Honoris solem non declinavis
Divinissimus Adalbertus
quinimo
Extincto fatis Pragnensi Archi-Episcopo.
non ita ceris quam desideris
orphanda arsere ardo.
ut in candelabro Ecclesiæ omnibus præluceret

ADALBERTUS

Quos viduitas defuncti pastoris
in populo exprimebat gemitus
scripserunt vota
Suspirantis et conspirantis populi in te

ADALBERTE

Jamq occidente Roberto
eo gratiosius
quo magis archiepiscopi expetitus votis
eo a meliore vultu

quo longiore detentus mora,
eo splendidior
Solari radiorum stipatus corona
quo ab ipso supremo celestis soli
procedens capite.
Consona populorum voce implioratus
ab aurora virtute
Phosphore redde diem quid gaudia nostra moraris.
Novus tandem exoritur Hyperion
Sanctimonia et scientia radijs
mentem rerum serenaturus facies.
Sublimiora sol hic conscendit culmina
quia Archi-Pontifex vitae parna dum
ut in montibus sanctis ponens fundamenta.
Omne ex aequo virtutum suarum
illustret claritate.
Recusabit honorem
non excusabit humilitas
obtentum modestia nubemq; quae levit
quasi cum sole se latere velles
qui ut clarius oriatur mane
ad crepusculum fugit publicum.
Et dum pedibus celitare pedum niteris
Virtutis prodigus vestigio cogeris
in poenas sacros suffectre fasces.
Oculos dum fugis

a pupillo grege cenduratus
regimen & arbitrium incarris populi.
Et iam
Gnesnensi cathedra firmissimo
vir ipso Roberti nomine
destituta robore
valentiori committitur ferenda
virtuti.
Imo tractu Atlante
Alcides integer
qui degris humeri suppona suum.
In hoc felix Robertus
pius primus pontifex et princeps
post te sanctum reliquerit successorem.
Nec metuet casum
felix est ad honoris fastigia ascensus
quem tot virtutum gradibus
Religio sublimavit.
Eodem enim calce eodem insudio
ad virtutis et honoris decurritur
culmen.
Ad motus aris
Sedulam te quidem ostendis
eo magis exhinc zelo arsurus
quo sacro inungeris oleo
non omnibus quidem ad gustum

Habes quod tibi gratuleris Posonia.
ubi in Gnesnensi aquilarum nido
seniorib⁹ pulli
ad tanti solis fidei et virtutis radios
suam explorabunt pupillam.
Sed
ut lucidissima lampas hoc
in Candelabro Ecclesiæ posita
non tibi verum alijs scientiæ Dei
profundas lucem
et ut
sedentes in tenebris et in umbra mortis
illuminares
trigennio tantummodo in Posono
fulsit stationem Poso
nonnel scius.
omne trium esse perfectum.
In remotas Bulging Russiæ oras
a Posono promovet Orbe rotas.
Hic vero lachrimas pro stipiam.
funda[m]ta casamus
alvamente in alvamento
exprimas cordis mœstitiam.
Quantum enim clarissimus Sanctæ hic
Posonium Orbem duo vexisabis exortu
tantum

absentid contristabit occasu.
Ne tamen
Polona aquila Solis assueta lumini
in noctuam degeneravit
semper enim prædebrdatis amor
ita extinguitur ut luceat.
Favorabilis hic Castor
dum suum aliunde divertit lumen
ne fatrica mdrroris et errori
obrepat nox
germanum lumen nobis reliquit Pollucem
ut in Radzino Adalbertum
in Adalberto Radzinum
dulci quodam oculorum obtutu
contemplaremur

O D E

In Bolesaum occidorem D. Stanissai.

Sæva parentis soboles orci
Fatale probrum marmarica
Armenid seu te nemora solo
Genuerunt sive ferox tygris
Aut viscribus profudit ursa
Furiarum germana propago
Turpis adicto quem sacrasti
Crudelibus auctum dogmatibus.

Megæra Throno desixit atrox
Hymaneq; Tysiphone sceptrum
Dedit et diadema stitit fronte
Serpis truculus quo tandem audibus
Ut post cumulatam funeribus
Prohibete Dij fatale nefas.
Vindicis ire! sustina jacite.
Pereat dira morte tenebrior.
Terra refusis visceribus hiet
Barathri rapiant antra profunda
Foveat divum styx nigra civem
Sic cadat atrox Nessus sacri.
Sanguinis heres veteris rapidus
Festatis eum Tyrij vultur
Exedat crudelj rostra penatis
Ixion haret perenni aqua
Torqueat et tuara sitis avida
Tantali aduratq; corda tyranni
Turmultetur averno sedestus Princeps
Exitio qui turmusat Divum.

CARMEN HEROICUM

De fortitudine S. Sebastiani in martyrio

Non solum Venuline potens es scribere metra
Non ipsis sicitum potare Maranibus undas
Ex Helicone sacro ceduni sacra nomina Vatum

Sebasto Prases Cyrrhæ concedit Apollo.

Hinc narbonenses mea mens invisere terras
Ac tibi plantatis Romano Martyre sauris
Muricæ purpureo potas effundere laudes
Armorum sanctique modos exponere belli
Parces nihil orsinus nostra Sebaste Poeta.
Tempora cuncta tui quamvis impendere divi
Qui tibi condignos exsolvere laudis honores
Vellet et Augustum chartis inscribere nomen
Virtutisq perenne jubar meritisq favorem
Ad successores casamo deducere fastos.
Haud tamen haud tantis laudum vincire coronis
Te posset quantas parta virtute mereris
Tantis nostra tuos submisit Musa sacertos.
Prædica appensumq refumit in Orbe bustum
Dumq tuas celebras dotes hanc pulsate burra
Pectine et Augusto pudonia concinit ore.
Dive mihi tu confer opem casamosq teneto
Nam tibi perpetuo risu docti[illegible] Cyrrhæ
Prata virent, mitesq fluunt Helicone sub unde
Caperat invictam Pavis involvere mentem
Phœbus et in dubio jam circumquaq rotari
Votorum fructu pro quo transcenderet usu
Audaces animos et largi munera Coli.
Non tamen occultum valuit deprendere mentis
Pyrum qui varia pingebat imagine sensus

Nam modo bellaci fovebat pectore flamma
Gradivumq; sequi vero comitante parabat
Ac modo delicias magnd subgesserat aulæ
Solveret haud dubius mavortia castra miles
Atq; Dynastarum vita nutriret honoris
Obsequijs dum fata enim sacraria Regum
Maghatumq; domus mentis fœcunda polite
Ad quas obliquo minime facundia Princeps
Ardmise palladijs a sacer commigrat athenis
Atq; caput puer varia disare Minerva
Assoet et teneros bene moribus imbuit annos
Signaq; ferre juvat sonitusq; audire tubarum
Castrisq; iamq; tulit et duri certamina belli
Assuevit tolerare nives pluviamq; tonantem
Fortior in quovis armis discrimine stabat
Nec timuit casus quamvis instante ruina
Misite libertas stetterat Romana sebasto
Adversas acies nam fortibus obruit armis
Fortior ad pœnas sargoq profudit auro.
Marsvetijs opibus fractæ Martis Regna regebat
Muneribus magnis generosus miles honore
Patrem non Dominum Castrensis noverat ætas
Insera bella gravis generoso pectore Ductor
Carvisio quivero flagrati amore tonantis
Protinus audaci prosilijt flumina passu
Spernit et gradivos Heroa mente calores

Mox refrigerium præbebit dapsilis umbra
Debita subveniens augebit præmia cœlum
Infirmosq; virorum animos et robora firmat
Ipsaq; dat reliqua plangendo responsa casendæ
Sitque pares lachrimæ accingere frena dolori
Christiadum namq; certa fides sua signa minori
Et cernis numero non prædem reddidit esse
Cum docuit non plura sed unum credere numen
Principio cum fine carens et ideo sola patendo
Quæ cogimur stygijs infessa draconibus esse
Et ni posse tuo mostrent nisi cum Deus ille
Uno qui verbo cœlum terramq; condidit orbem
Et facili nutu formatum plasma gubernat
Objecto metu sequitur vestigia Regis
Nec spatium passus morata probat Alicogdo
Efficiat sancta sanctum mansuete cupidine virtus
Continuanda manet Dux idem pervicacis ira
Ille ferax pugnæ majores concipit ictus
Atq; spei plenus tenebris corripit arma
Impavida bellare manu ne cedere campo
Ne teneant pasmam jaceat victima cœlo
Vix ubi consedit Sebastius acta tyranni
Vulnera perpendit sanguescens pectore toto
Ingemuit sanctaq; premens vehementius ira

Excutit audaces scelus in crudele sacertos
Confundit rabiemq feram stetit Oeyus omnis
Turba virum veneran devoto pectore robur
Et seram ferro spectantibus immolat astris
Ad cujus corpus penetrat dum missile telum
Torsior in pavida concussit ab arbore Martyr
Nam firma fidei dispicatus ab Egide totus
Excipit intrepido defixum pectore ferrum
Cetera virtutum splendentia lumina penam
Mortalem superant igitur celestibus oris
Deptua fama canat celebrabit Musa tacendo.

O D E

Tricolos Tetrastrophos

Magnae felicitati apponumero comes aemulus
invidia

Magnos splendenti vidre Principes
Vestunt torque quos adamantino
Hinc inde stellarum refulxu
Sydonio trabeante cinctu
Vel quos serenis causa favonijs
Extollit aste pervadiantiam
Circos trophaeorum curules
Vel Domina gravidatis anno.

Quam sæpe magno vertice basiuit
Aurum refulgens purpureum latus
Tristes coronarunt honores
Et sosijs cecinere sessum.
Cingit vibratis missa bipennibus
Litmen satelles vella gulearia
Ardent in armis fervet aula
Scuta cosso galeæ pendent
Nec fata strictæ cuspidis terruit
Mitis recuso fulmine grandinem
Nec Athena Bellonæ nec ussis
Vos steropum solidavit armis
Putet frecentis Regia Principum
Et cessa semper sceptra pericusis
Dixisse non ausim beatos
Qui Lisulis radiant et ostro
Quo subsevato vitria cerei
Per terga surgens Abisa culmine
Luctatur ad solem minores
Inferius nominando valles
Quo grandis Atlas hyemniferos Poli
Inclinat axes et nitido caput
Immergit astris hue processæ
Tutelineis glomerantur alis.

Pergit secundis acta fauonijs
Maior phasellis sed quadrirremis
Venit duellantes per aquor
Prætoreas Lybicasq turres.

ORATIONES.

Pro Resurrectione Xsti Ima A Cir. Noctis

Lubo Chrześciańska pobożność Wielkanoc obchodzi ta iednak czułość sprawuie w obligowanych sercach N. Niech ten przy wielkiey nocy z gnuśnym zasypia affektem tego zagęszczone po świecie okrążyły umbry życzliwa uprzeymość żadnego nie szuka wczasu czuyna na skinienie kościelskie gotowa z powinnym hałdownicżych chęci popisac się kontestem, ile że synowskiego tego wyciąga obowiązek. Czuły tedy przy wielkanocnym feście affekt do stop się kościelskich składania y przy tak szczęśliwym upadku szczęśliwsze ogłasza woła. Niech ta Wielkanoc zawistnych fatow postrumiwszy umbry stateczne u stop Waćpaństwa uspi fortuny u przy długoletnim zdrowiu dni szczęścia w dom niech wprowadzi. Alia

A circumstantia Vexilli

Trwogę dziś iakąś synowskie ponoszą affekta kiedy Xstus Victor in omni cursu Chorągiew podnosi N. Zwyczayna to iest że gdy Mars groźny swoie lustruie znaki zawsze nie potrzeba omnowac potrzeba, ani podobna iest uczynic affektach prawdziwych pacyfikacyą które z konfederowane przy chorągwi Chrystusowey stawaią w szeregu z tym się iednak protestuią iż Waćpana znieważone łaskami codziennymi zwyciężone pieczołowaniem Panem tylko

Imieniu Ich dozgonnie hatdować pragnę y slachetnieyszy spoiat gdzie pia signa crucis Zwycięstwa podnosi Chrystus pod nogi Kędzierzawe siebie scielgc nabożniey niż Iovi Capitolino składaią Niech Za Chorggiew Chrystusowa w domu Wacpana od nieprzyiaznych naiazdow Za naymocnieyszę będzie będzie presidium a przy Platonowych latach niech statecznie hatduie fortuna. Alia a Cir. Sepulchri

Nie może się życzliwy utaić affekt kiedy y same pod ziemne otwieraią się grobowce N. y owszem dnia dli sieyszego omnem potrzeba movere lapidem ażeby skrytości serca na powinszowane usługi otworzyste było bo chociażby y w skałę zamienito się natury o kamień grobowy obiwszy się ruszyć się musi a ieżeli tam dura mossi sada cavantur agua toc stu, szniey obowiązanemu sercu na delikatne życzliwości y uprzeymych wyrażenie chęci iest przyzwoita dzwe obfitsza dobrodzieystwa inundanaya codziennie do tego przysposobia. Niech tedy ten kamień grobowy fundamentem będzie fortun kolumny statego zdrowia a stopniem wszelkich przecawności.

dnia W wieczor Słońce dzień przedzy zaczyna
Ktgd iest do ptaszu affektom przyczyna
Że rączże przedzey wzbudza swe woźnice

Znac iż nadgrodza smutne eklipsy ki
Toc y Synowskie niech afekta nęci
Iż kiedy winnych Zaniedbaty chęci
Spiesznieysza serca wdzięcznego ochota
Że Zuprzeymosa niech oswiadczy wotaw
Południowym szczęścia to słońce splendorem
Niech żyrecy zdrowie niech służy z honorem
alia Cui olim sacrum atrocitas ferales impresserat
notas hunc lapidi affectus inavamus Characteres
Lapis hic Lidius sit candoris nostri quanti sit & quanto
erga Macenatem amplissimum prębet documentum
Et cum rigido regnent in marmore flamę estuantia
in obsequia nostre corda indesituri incendia sumę
amoris quibus fovendis sat largam profudę in me
beneficentia submministras materiem hunc ex ejusmodi
marmore grati animi vice ignes exstinimus Quo tibi
triumphales & presagientibus votis fortunę domus
honorum titulos hic erigimus cum hac eviterne
obligationis expressione quod longum & in exiguo
marmore nomen ero alias
Totus ad plausum quando componitur Orbis
Nostra nec tandem ingrata silere potest
Materies per honora mihi Deus ipse loquendi
Et domita repetens digna trophęa stygę

Incolumis q' Tue stabentia tempora vite
Gaudia sermonis sunt documenta mei
Sic Tibi decurrant nivei sine nubibus anni
Letitie celeris quilibet annus eat
Ipsaq volvantur cuncti per gaudia menses
Gaudia perq Tibi gudlibet hora fluat

Alia Vel ungm clarius arcana cordis erga Te propensi
tenerrudo prodi potuit q'm penes emergentem ex
sanguinis Oceano justitie solem ℞. Nullas jam hac
terra Atticas viter noctes exorta dies illustrior hac
una q'm Divinior hic Tytan serenavit Non jam
profanas invidemus Cleantis lampades ubi fulgi
sius longe, ab hoc sidere assulge jubar Qua propter
tanto irradiati lumine affectus nostri hoc Tibi
in votivum anathema deferunt ut in occiduo sho
noris et glorie soles experiaris. Alias

Redivivo ab inferis deo excitatior surgit affectus semp
eq̃dē morans refugit hoc temporis maxime resentit vo-
ta pect̃ ga victori mortis & Erebi nihil n̄ expugnabile. Idē
ppugnator vite & libertatis pfligato hoste signat orbē circumsert
ea arcana cordis subsidiū evitabi busto. Cena sic Phenix
& redivivi animādvē affectū rutilg pēdit Phebg ab undis & evo-
cat in encēnia Orbē tripudia. Leta serenati facies aperit Olym-
pi & tetricos abigit merores. Ergo discat ea fortuna mo-
rena sci Phebg Hec illustrissimis faci ut splendere titulis ephe-
nis evitabi busto prostracta longiora vite reproducat spacia

Via Eo saventig hodie in Tua Sericles amor estuat desudare eloqua
quo facundius ab exordio post dolorum nubila Phebo pelag nica
lesti. Flor ida argen. Iurig operos q. Colosi puri frondem
ut sydus hoc quod ex pridabig tumuli edori umbra animos
Celesti everberans fulgore pupendant n. munus & profusa e. ar
gi sua Tua beneficio tum nutrimenta concepta in sectore flan-
(ona quibus si quod forsitan obrepere posset gen gratitudinis
revolutum a monumento resurgendi spei Salubre in cardio nib
ignoscendo scintillis ejusmodi Carere. brumam Gryemus hy
Inde in vota w ut ille Orbis incendia zo Phaeton sed ut filij caste
Mundeq Lucis Phenices rara gratitudinis eha post fata
linere victuri nunc tibi hoc ocinendo
Quina pridiae fulsit per tempora vitae
Quo solum sfiat sydus ad usq Poli

Krol chwały Krol tryumfu iuż zgrobu powstaie
Ver. Znaczny honor w swym prezencie daie
Prezent nadeś szacunku sztory żwiekow w znoi
Godzien iest gdy potonie wieczne pasleta gtozi
To iest chwa gdy chwały y instrument szczescia
Ktora fortunom nowym blac daie do wcy reia
W Dom Panski wstaz Z tych sutem sczyym sciedrog
A przeciwnym in cursom znaczna czyni trwoge
Tu za serce o twieram tu smiele wins zuie
Lat dlugich na marmurze me wota rysuie.

Regulæ vitæ

Fide Deo, dic sæpe preces, peccare caveto,
Sis humilis, pacem dilige magna fuge,
Multa audi, dic pauca, face secreta, minori
Parcito, Majori cedito, ferto parem.
Propria fac, non dices opus si æquus egeno,
Parta tuere, pati disce, memento mori

Age mu lotno
ab 39 130

Ac ea memento in momento
4. 6 260 49 305

traderis monumento
369 545

Summa & annus

BIBLIOTECA
DI FERDINANDEA
DI NAPOLI

25

Annus

Rkps. Nr. 450.
K 118. 8/11

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1
62-002 Suchy Las
www.digital-center.pl
biuro@digital-center.pl
tel./fax (0-61) 665 82 72
tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.
Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.